

Komplement till forsknings- agenda för det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration

En uppdatering och komplettering med sikte på
morgondagens utmaningar och möjligheter

Komplement till forskningsagenda för det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration

En uppdatering och komplettering med sikte på
morgondagens utmaningar och möjligheter

VR2105
Dnr 5.2-2021-03639
ISBN 978-91-88943-43-9

Swedish Research Council
Vetenskapsrådet
Box 1035
SE-101 38 Stockholm, Sweden

Innehållsförteckning

Förord	4
Sammanfattning	5
Summary.....	7
1. Inledning	9
2. Uppdragets bakgrund och mål	10
2.1 Mål med det nationella programmet	10
2.2 Forskningsprogrammets väg till måluppfyllelse.....	11
2.3 Slutsatser och inriktning utifrån programmets forskningsagenda 2018.....	12
2.4 Definition av centrala begrepp.....	13
3. Utmaningar och forskningsbehov inom migration och integration	15
3.1 Den aktuella situationen rörande migration och integration i Sverige och internationellt.....	15
3.1.1 Internationell migration.....	15
3.1.2 Påtvingad migration	17
3.1.3 Migration och integration i Sverige.....	20
3.1.4 Coronapandemin	21
3.2 Framtida forskningsbehov	22
4. Kartläggning av befintliga satsningar	24
4.1 Pågående forskningsprojekt i Sverige.....	24
4.1.1 Urval.....	24
4.1.2 Redovisning.....	24
4.2 Pågående och kommande satsningar	31
4.2.1 Forskningsfinansiering i Sverige.....	31
4.2.2 Forskningsfinansiering internationellt.....	33
5. Uppföljning av hittills genomförda satsningar inom programmet.....	35
5.1 Genomförda satsningar	35
5.1.1 Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse	35
5.1.2 Att främja internationell samverkan och synliggöra svensk forskning ..	36
5.1.3 Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning.....	36
5.2 Uppföljning av måluppfyllelse	37
5.2.1 Programspecifikt mål 1	37
5.2.2 Programspecifika mål 2, 3 och 4	43
5.2.3 Programspecifikt mål 5	45
5.2.4 Programspecifika mål 6, 7 och 8	47
6. Undersökning: Synpunkter från forskare och praktiker	51
6.1 Synpunkter från forskningsprogrammets referensgrupp.....	51

Sammanfattning av diskussionen	51
6.2 Enkätundersökning riktad till forskare.....	52
6.2.1 Spridning av forskningsresultat.....	53
6.2.2 Praktikers bidrag till forskning.....	56
6.2.3 Anknytning mellan forskning och högre utbildning.....	57
6.2.4 Framtidsutsikter för forskningsområdet	59
6.3 Enkätundersökning riktad till praktiker	61
6.3.1 Tillgång till forskningsresultat	62
6.3.2 Bidrag till forskning	63
6.3.3 Forskning framöver	64
7. Slutsatser och utformning av forskningsprogrammet.....	66
7.1 Sammanfattande slutsatser.....	66
7.1.1 Utmaningar och forskningsbehov	66
7.1.2 Genomförda och kommande satsningar på forskningsområdet.....	66
7.2 Forskningsprogrammets kommande utformning och inriktning	67
7.2.1 Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse	68
7.2.2 Att främja nationellt och internationellt samarbete i syfte att stärka forskingsfältet.....	68
7.2.3 Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning.....	69
Referenser	71
Bilaga: Förteckning beviljade projekt och program inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration	74
Projektbidrag 2017.....	74
Bidrag till forskningsmiljö 2018.....	74
Projektbidrag i internationellt samarbete, NordForsk 2018.....	74
Projektbidrag 2019.....	75

Förord

Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag inrättat ett nationellt forskningsprogram inom migration och integration för perioden 2017–2026. Det nationella forskningsprogrammet drivs utifrån en forskningsagenda, som analyserar forskningsområdet och kartlägger relaterade satsningar, och publicerades 2018. Den här rapporten utgör en uppdatering och en komplettering av programmets forskningsagenda, och innehåller en diskussion om programmets framtida inriktning.

Rapporten innefattar bland annat en beskrivning av den senaste periodens utveckling, ny datainsamling och en beskrivning och uppföljning av hittills genomförda insatser. Syftet är att undersöka om programmets insatser hittills varit i linje med målen för programmet, och att ge ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap underlag för diskussion och vägledning inför kommande insatser. Då dess innehåll och slutsatser bedöms vara av intresse även för regeringskansliet, myndigheter, forskningsfinansiärer samt forskare och praktiker publiceras den i Vetenskapsrådets rapportserie. Rapporten har tagits fram av en arbetsgrupp på Vetenskapsrådet bestående av Gustav Hansson, Monica Svantesson, Caroline Olsson och Sofie Petersson, under överinseende av Vetenskapsrådets huvudsekreterare för humaniora och samhällsvetenskap, Stefan Svallfors. Det nationella forskningsprogrammets programkommitté, med representanter från Vetenskapsrådet, Formas, Forte, Delegationen för migrationsstudier (Delmi), Migrationsverket, Sida och Sveriges kommuner och regioner (SKR), har läst och kommenterat utkast av rapporten. En referensgrupp bestående av migrations- och integrationsforskare har gett synpunkter om kommande insatser. Ämnesrådet för humaniora och samhällsvetenskap har fattat det slutliga beslutet om rapporten.

Stockholm, 19 maj 2021

Stefan Svallfors

Huvudsekreterare humaniora och samhällsvetenskap, Vetenskapsrådet

Sammanfattning

Vetenskapsrådet har på regeringens uppdrag inrättat ett nationellt forskningsprogram inom migration och integration för perioden 2017–2026. Det nationella forskningsprogrammet drivs utifrån en strategisk forskningsagenda som togs fram 2018. Den här rapporten utgör en uppdatering och en komplettering av den strategiska forskningsagendan och innehåller även en diskussion om programmets framtida inriktning. Syftet är att ge Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap samt programkommittén för forskningsprogrammet underlag för diskussion och vägledning inför kommande insatser. Rapporten riktar sig även till regeringkansliet, myndigheter, forskningsfinansiärer samt forskare och praktiker inom området som är intresserade av analyser av svensk migrations- och integrationsforskning samt av programmets utformning.

Underlaget till rapporten består av aktuell statistik, en kartläggning av pågående och planerad svensk forskningsfinansiering inom området samt enkätundersökningar till både forskare och praktiker inom fältet. Även forskningsprogrammets referensgrupp har lämnat synpunkter.

I rapporten finns ett antal slutsatser och förslag på övergripande inriktning för forskningsprogrammet de nästkommande åren.

Forskningsprogrammet föreslås att framöver att ha följande inriktningar:

- Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse.
- Att främja nationellt och internationellt samarbete i syfte att stärka forskningsfältet.
- Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning.

Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse föreslås ske genom utlysning av forskningsmedel i olika bidragsformer. Utmaningarna och möjligheterna inom migration och integration är många, samtidigt som forskningsprogrammets medel är begränsade. Därför föreslås utlysningar i programmets egen regi att ske i form av så fria och forskarinitierade bidrag som möjligt. Däremot kan utlysningar i samverkan med andra forskningsfinansiärer tjäna på att omfatta mer riktade satsningar. Forskningsprogrammet föreslås även att särskilt stödja forskare som befinner sig i början av sin karriär. Här är bidragsformer som forskarskolor och internationell postdok av intresse.

Att främja nationellt och internationellt samarbete stärker forskningen och forskningsfältet. Det nationella forskningsprogrammet kan skapa förutsättningar för en ökad samverkan genom bland annat forskarskolor, nätverksstöd och internationell postdok.

För den tredje inriktningen, att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning, föreslås att flera av de redan befintliga satsningarna fortsätter. Detta inkluderar bland annat att fortsätta den seminarieriserie och utgivandet av de policy briefs som genomförs i samarbete med Delmi. Ett nytt

förslag är att programmet ska stödja framtagandet av forskningsöversikter. De kan på ett övergripande sätt sammanfatta forskningsfronten i en fråga och därmed fungera som ett vetenskapligt baserat underlag för exempelvis beslutsfattare och andra praktiker. Ett annat område som föreslås få ökad betydelse inom programmet är workshops riktade till forskare i hur migrations- och integrationsforskning kan förmedlas till media.

Summary

The Swedish Research Council has been tasked by the Government to establish a ten-year national research programme in migration and integration, for the period 2017–2026. The national research programme is operated according to a strategic research agenda. This report forms an update and a complement to the strategic research agenda, and includes a discussion on the future focus of the programme.

The aim is to provide the The Swedish Research Council's Scientific Council for Humanities and Social Sciences and the research programme's programme committee a basis for discussion and guidance for future activities within the programme. Other target groups are the government offices, government authorities, research funding bodies, as well as those researchers and practitioners in the field that are interested in analyses of Swedish migration and integration research and the design of the programme.

The report is based on current statistics, a mapping of ongoing and planned Swedish funding of migration and integration research, and surveys to researchers and practitioners within the field. Also the research programme's reference group has provided input.

The report results in a number of conclusions and proposals for the overall focus of the research programme over the next few years. The following future focus is proposed for the research programme:

- To strengthen the research field in a broad sense.
- To promote national and international collaboration for the purpose of strengthening the research field.
- To support coordination, dissemination and accessibility of research.

Our proposal to strengthen the research field in a broad sense covers calls for research funding using various grant forms. Challenges and opportunities in migration and integration are many, while the funding under the research programme is limited. Therefore, we propose that calls issued under the research programme itself shall be for as unrestricted and researcher-initiated grants as possible, while calls issued in collaboration with other research funding bodies on the other hand could benefit from covering more targeted initiatives. We also propose that the research programme provides support in particular for researchers at the beginning of their careers, and grant forms such as graduate schools and international postdoc grants are therefore of interest.

Promoting national and international collaboration constitutes a tool for strengthening research and the research field. The national research programme can create preconditions for increased collaboration, through means such as graduate schools, network support and international postdoc grants.

For the third focus, to support coordination, dissemination and accessibility of research, we propose that several of the already existing initiatives should continue.

These include continuing the seminar series and the publication of policy briefs that are being conducted in collaboration with Delmi. One new proposal is to support the development of research overviews, which provide an overview and summary of the research frontier for an issue, and can thereby function as input to evidence-based policy for decision-makers and other practitioners. Another area that we propose should be given greater prominence is workshops for researchers on how migration and integration research can be conveyed to the media.

1. Inledning

Vetenskapsrådet har på uppdrag av regeringen inrättat ett tioårigt nationellt forskningsprogram inom migration och integration. Forskningsprogrammet är ett av flera nationella forskningsprogram som initierats av regeringen. Det drivs utifrån en koordinerande och strategisk forskningsagenda från 2018 som ska uppdateras regelbundet¹. Forskningsprogrammet har nu varit verksamt i fyra år, och det är dags att uppdatera och komplettera forskningsagendan samt att göra en första översyn över de insatser som har genomförts. Syftet med föreliggande rapport är att diskutera hur det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration bör utformas de kommande åren. Rapporten besvarar följande frågeställningar:

- Vilka samhällsutmaningar och kunskapsbehov inom migration och integration finns idag och vilka ser vi i framtiden? Har några nya utmaningar tillkommit sedan den första versionen av forskningsagendan publicerades 2018?
- Vilka andra satsningar på området finns, utöver dem som görs inom forskningsprogrammet inom migration och integration?
- Vad har det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration genomfört och åstadkommit hittills?
- Hur bör kommande insatser utformas för att bäst uppfylla programmets mål och syfte (se kapitel två)?

Den tredje frågeställningen ovan är ny, övriga är i stort sett desamma som i programmets forskningsagenda från 2018. Nuvarande rapport är inte lika utförlig avseende exempelvis andra satsningar och aktörer på området, då mycket av detta redan täcks av forskningsagendan från 2018. Rapporten innehåller inte heller någon uppdaterad forskningsöversikt av området, eftersom den förra översikten genomfördes relativt nyligen. Istället använder vi andra kompletterande angreppssätt för att få en översikt av aktuella forskningsområden. I början av respektive kapitel uppges om det är en uppdatering eller en komplettering till forskningsagendan från 2018.

Vetenskapsrådets ämnesråd för humaniora och samhällsvetenskap och programkommittén för det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration har ett nyckelansvar för programmets utformning och implementering. Utöver dessa riktar sig forskningsagendan till regeringskansliet, myndigheter, forskningsfinansierare samt forskare och praktiker inom området som är intresserade av forskningsprogrammets utformning.

¹ Utbildningsdepartementet 2017a

2. Uppdragets bakgrund och mål

Detta kapitel ger en bakgrund till det nationella forskningsprogrammet, samt beskriver dess mål och väg till måluppfyllelse. För mer information om uppdragets bakgrund, se kapitel 1 och 2 i programmets forskningsagenda från 2018.

2.1 Mål med det nationella programmet

Vetenskapsrådet har fått i uppdrag av regeringen att inrätta ett tioårigt nationellt forskningsprogram inom migration och integration.² Forskningsprogrammet är ett av flera tioåriga nationella forskningsprogram. Enligt uppdraget ska programmet:

”...belysa alla aspekter av migration och integration, öka kunskapen om förutsättningar för att skapa inkluderande samhällen och omfatta forskning om både kortsiktiga och långsiktiga orsaker till och konsekvenser av migration, t.ex. ekonomiska, demografiska och sociala aspekter.”³

Baserat på uppdragets utformning och bakgrund, samt regeringens övergripande mål med forskningspolitiken, har Vetenskapsrådet formulerat följande övergripande mål för det nationella programmet inom migration och integration:

”Syftet med forskningsprogrammet är att stärka forskningen inom området och främja tillgängliggörande och spridning av forskning, för att därmed skapa goda förutsättningar för forskningens medverkan till att möta samhällsutmaningar avseende migration och integration.”⁴

Baserat på uppdragets utformning⁵ har Vetenskapsrådet identifierat följande programspecifika mål med det nationella programmet (utan inbördes rangordning):

² Utbildningsdepartementet, 2017a, 2017b, prop. 2016/17:50, bet. 2016/17:UbU12, rskr. 2016/17:208.

³ Utbildningsdepartementet 2017b, sid 1.

⁴ Vetenskapsrådet (2018), sid 14.

⁵ Utbildningsdepartementet 2017a, prop. 2016/17:50, sid 86.

Programspecifika mål

1. Att bidra till högkvalitativ forskning och kunskapsuppbyggnad.
2. Att bidra till evidensbaserad politik och förvaltning.
3. Att bidra till en stark anknytning mellan forskning och den högre utbildningen.
4. Att bidra till en utvecklad dialog mellan forskare, praktiker och beslutsfattare.
5. Att bidra till jämställdhet.
6. Att forskningsprogrammet är väl koordinerat med andra satsningar nationellt och internationellt, och att det skapas synergier.
7. Att forskningsprogrammet anpassas och utformas till de olika forskningsområdenas förutsättningar och bedrivs i flexibla former.
8. Att forskningsprogrammet skapar förutsättningar för tvärvetenskaplig och tvärasektoriell samverkan.

Kapitel 5 innehåller en beskrivning och uppföljning av programmets hittills genomförda satsningar. Där återfinns även en diskussion om i vilken mån programmets insatser svarar mot de programspecifika målen.

2.2 Forskningsprogrammets väg till måluppfyllelse

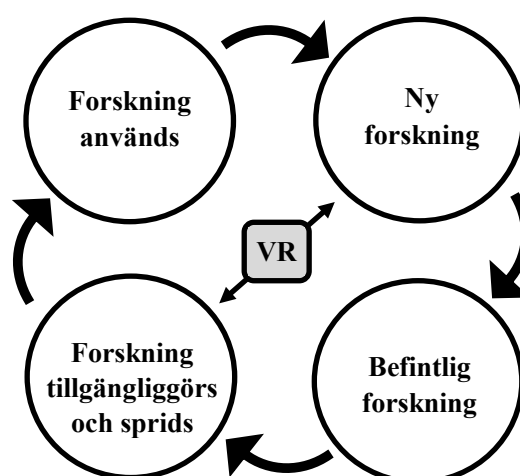
Det nationella programmets väg till att uppfylla dess olika mål kan beskrivas med hjälp av en s.k. programteori. Programteorin är ett hjälpmedel både i utformandet av programmet, och i utformandet av hur det följs upp och utvärderas⁶.

Figur 1 beskriver programteorins beståndsdelar i ett logiskt cirkulärt flöde utan tydlig början eller slut. I flödet (figur 1) bidrar ”ny forskning” till mängden ”befintlig forskning” som när den ”tillgängliggörs och sprids” skapar förutsättningar för att ”forskningen används” och genom det även initierar ”ny forskning.” Denna programteori är självklart en förenkling av verkligheten, exempelvis initieras inte ny forskning enkom av att befintlig forskning används. En enkel modell av denna typ har dock fördelen att den kan tydliggöra de huvudsakliga beståndsdelarna i forskningsprocessen och därmed forskningsprogrammets roll.

Genom programlogiken har forskningsprogrammets huvudsakliga insatser kunnat identifieras. De är att (i) stödja framtagandet av ny forskning, samt att (ii) tillgängliggöra, sprida, och främja användandet av ny och befintlig forskning. Detta arbete ska koordineras och samordnas med andra insatser i Sverige och internationellt, för att insatserna ska få största möjliga effekt.

⁶ se t.ex. Vetenskapsrådet 2012, Sandberg och Faugert 2012, Sandahl och Petersson 2016, eller ESV 2016.

Figur 1. Schematisk beskrivning av forskningsprogrammets roll i forskningsprocessen

Källa: Vetenskapsrådet (2018)

2.3 Slutsatser och inriktning utifrån programmets forskningsagenda 2018

I den strategiska forskningsagendan från 2018 finns bland annat en genomgång av utmaningar och forskningsbehov inom migration och integration, en kartläggning av befintliga satsningar och aktörer på området, en kartläggning av svensk migrationsforskning samt slutsatser kring prioriteringar inom programmet.⁷ Några av forskningsagendans centrala resultat är att:

- Utmaningar och forskningsbehov är många och komplexa, samt återfinns på ett flertal nivåer (global, nationell, etc.). Det är därför svårt att peka ut enskilda utmaningar som viktigare än andra.
- Det finns en stor flora av aktörer som arbetar med migrations- och integrationsfrågor, men de samverkar inte alltid med varandra.
- Flera forskningsfinansiärer i Sverige har finansierat forskning om migration och integration. Det har däremot funnits få riktade satsningar, varför ett forskningsprogram inom migration och integration utgör ett komplement.
- Den Sverigebaserade forskningen inom migration och integration kännetecknas av en stor mångfald av både vetenskapliga discipliner och metodologiska angreppssätt, vilket talar för att forskningsområdet har goda förutsättningar att möta de kunskapsbehov som finns.

Mot bakgrund av detta riktades det nationella forskningsprogrammet mot forskning inom alla vetenskapliga discipliner och avseende alla aspekter av migration, migranter och integration. Programmet fokuserade på två huvudsakliga typer av insatser: (i) att stödja framtagandet av ny forskning, samt (ii) att tillgängliggöra,

⁷ Vetenskapsrådet (2018)

sprida och främja användandet av ny och befintlig forskning. Programmet fick tre inriktningar:

- Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse (exempelvis genom att stödja forskningsprojekt, miljöer och forskningsinfrastruktur).
- Att främja internationell samverkan och att synliggöra svensk forskning (exempelvis genom bidrag till internationell postdok, internationella forskningsprojekt och gästforskare).
- Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning (exempelvis genom konferens- och seminarieverksamhet som vänder sig till både forskare och praktiker).

Utifrån dessa redovisas programmets genomförda insatser i kapitel 5. I kapitel 6 omformuleras inriktningarna sedan i ljuset av rapportens slutsatser.

2.4 Definition av centrala begrepp

Forskningsprogrammet avser forskning om alla aspekter av migration, migranter och integration. Det finns egentligen inte någon allmänt vedertagen internationell definition av vem som utgör en migrant. En någorlunda vedertagen definition, som används av bl.a. FN, är dock att en migrant är en person som byter land för sitt mer eller mindre varaktiga boende (eng. *country of residence*). Migration är således personers förflyttning till ett annat land. Vanligen görs en skillnad mellan *temporär* migration – till exempel för säsongsarbete – då landbytet varar mellan 3 till 12 månader, och *varaktig* migration då landbytet varar minst ett år⁸.

Termen migration täcker både emigration (utvandring) och immigration (invandring). Den inkluderar dessutom frivillig såväl som påtvingad migration, exempelvis migration av arbetskraft, anhöriga, asylsökande, ensamkommande barn, flyktingar, kvotflyktingar, papperslösa och traffickingoffer (observera att vissa av dessa grupper kan överlappa). Eftersom definitionen inbegriper ett landbyte för att flytten ska klassas som migration, inkluderar den endast internationell migration. Flera forskare och andra framhåller dock att intern migration inte sällan har ett samband med internationell migration⁹, exempelvis då båda kan vara del av samma flyktingströmmar (inte minst gäller detta internflyktingar) eller då nyanlända personer flyttar vidare inom mottagarlandet. Det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration inkluderar därför både internationell migration och intern migration i de fall då intern migration resulterar i eller föregås av internationell migration.

I forskningsagendan används främst termen ”migrant” och ”migranter”. I de fall andra termer och begrepp används, är det för att direkt återspegla de termer och begrepp som används i de källor som åsyftas och beskrivs.

För termen integration finns inte heller någon allmänt vedertagen definition, men generellt handlar det om vad som händer när migranterna anlant till mottagarlandet, och mer specifikt om hur migranterna och mottagarlandet anpassar sig till varandra¹⁰. Det kan exempelvis handla om vilka rättigheter och skyldigheter

⁸ FN (2018), Koser (2007), sid 16.

⁹ se t.ex. Koser, (2007), sid 112.

¹⁰ IOM (2011), sid 51.

migranter och mottagarland har mot varandra, om migranternas olika former av etablering i samhället, men också om olika aspekter av social sammanhållning, effekter för nyföretagande, kulturella uttryck, utvecklandet av internationella kontakter osv.

I forskningsagendan används främst termen ”integration” eftersom det är det begrepp som använts i regeringens uppdragsbeskrivning. Termen ska ses som bred och utesluter inte att olika forskare använder den på olika sätt och utifrån olika perspektiv.

3. Utmaningar och forskningsbehov inom migration och integration

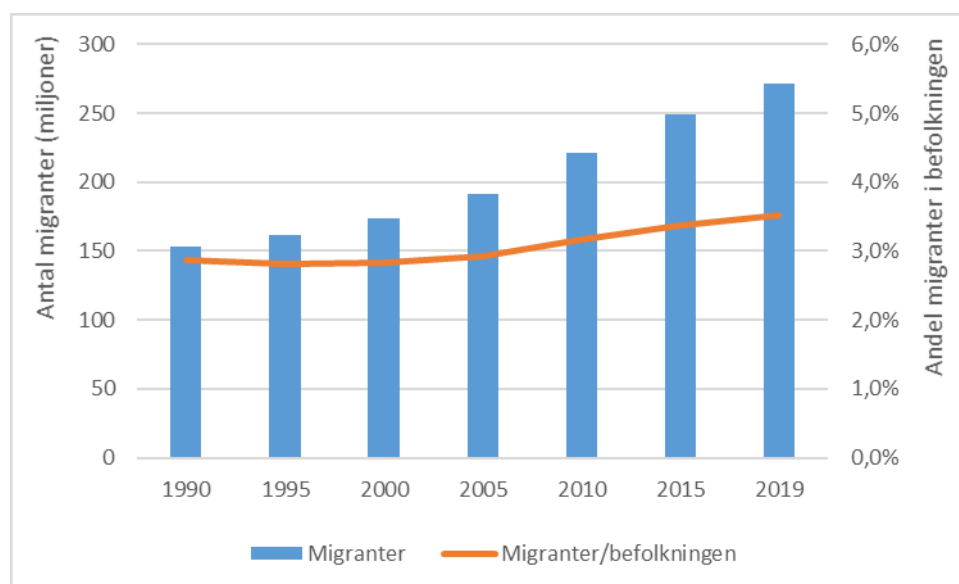
Kapitlet syftar till att ge en överblick över utmaningar och forskningsbehov inom migration och integration och består av två avsnitt, som uppdaterar avsnitt 3.1 och 3.2 i forskningsagendan från 2018. Det första avsnittet redovisar statistik över den senaste tidens utveckling avseende migration och integration. Det andra avsnittet redovisar forskningsbehov inom området.

3.1 Den aktuella situationen rörande migration och integration i Sverige och internationellt

3.1.1 Internationell migration

Figur 2 redovisar utvecklingen av antal migranter i världen för perioden 1990 till och med 2019. (En migrant definieras i den här statistiken som en person som bor i ett annat land än där personen är född.) Figuren visar att antalet migranter har ökat från 153 miljoner personer 1990 till 272 miljoner 2019. Andelen migranter i relation till världens befolkning har under samma tidsperiod gått från 2,9 % till 3,5 %.

Figur 2. Utveckling av antal migranter samt andel av världens befolkning (1990–2019)

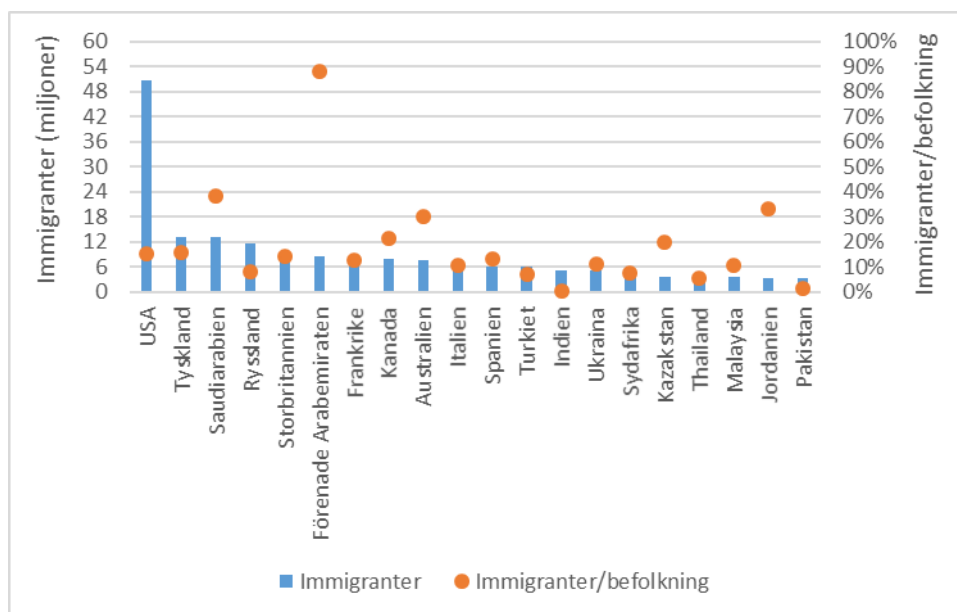

Källa: FN (2019)

Figur 3 och figur 4 redovisar de länder som har mottagit flest immigranter (per mottagarland), respektive de länder som de flesta emigranter kommer ifrån (per

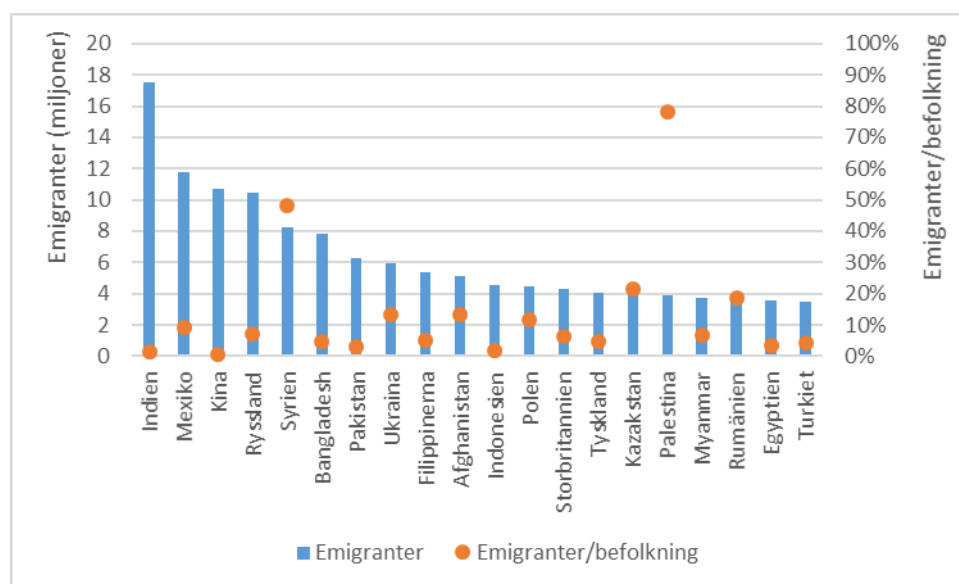
ursprungsland). USA är det land som har tagit emot flest immigranter (50,6 miljoner immigranter). Andra länder som också är stora mottagare av immigranter är Tyskland (13,1 miljoner), Storbritannien (13,1 miljoner) och Ryssland (11,6 miljoner).

Figur 3. Antal immigranter för de 20 främsta mottagande länderna, samt andel immigranter av befolkningen, 2019

Källa: FN (2019). Notering: Andel immigranter i relation till befolkningen avser antal immigranter i mottagarlandet, i relation till befolkningen i mottagarlandet.

Figur 4. Antal emigranter för de 20 främsta ursprungsländerna, samt andel emigranter av befolkningen, 2019

Källa: FN (2019). Notering: Antal emigranter är personer som är födda i landet, men bor i ett annat land. Andel emigranter i relation till befolkning, avser antal emigranter från ursprungslandet i relation till befolkningen i ursprungslandet.

Om vi istället ser till andel immigranter i relation till befolkningen, framträder en annan bild. I USA och Tyskland är andelen immigranter i befolkningen 15 respektive 16 %. I Saudiarabien och Förenade Arabemiraten är andelen immigranter 38 respektive 88 %. Det finns också andra länder med högre andel immigranter än USA och Tyskland, inte minst Sverige med 19 % immigranter, dessa är dock inte redovisade i figuren.

Figur 4 redovisar antal emigranter utifrån var emigranterna kommer ifrån (de länder där de är födda). Indien, Mexiko och Kina är de länder som störst antal emigranter kommer ifrån. Dessa tre länder är också befolkningsrika länder. Andelen personer födda i Indien men som nu bor i ett annat land utgör endast en procent av Indiens befolkning. Mer anmärkningsvärt är Syrien och Palestina, där andelen personer födda i landet men som idag bor i utlandet utgör 48 respektive 78 % av befolkningen. Dessa två länder har också upplevt våldsamma konflikter under flera års tid.

3.1.2 Påtvingad migration

Figuren ovan avser internationell migration oberoende av orsak. En stor del av den internationella migrationen är frivillig, och kan till exempel avse migration för studier eller arbete. Men det finns även ofrivillig migration, eller påtvingad migration (eng. *forced displacement*) på grund av exempelvis våld och konflikter. Dessa båda former av migration är i realiteten inte ömsesidigt uteslutande dikotomier, utan snarare olika poler på ett kontinuum, där mycket av den migration som sker i världen kan kännetecknas av båda formerna i olika grad. Till exempel kan en person som lämnar svåra miljöförhållanden ("påtvingat") migrera som arbetskraft

(”frivilligt”). Det finns ofta ett flertal så kallade push-faktorer som gör att en person migrerar från sitt ursprungsland, och så kallade pull-faktorer som gör att personen migrerar till ett visst mottagarland. I statistiken från exempelvis UNHCR skiljs dock frivillig från påtvingad migration, vilket ger en bild av hur de båda kategorierna av migration utvecklats över tid.

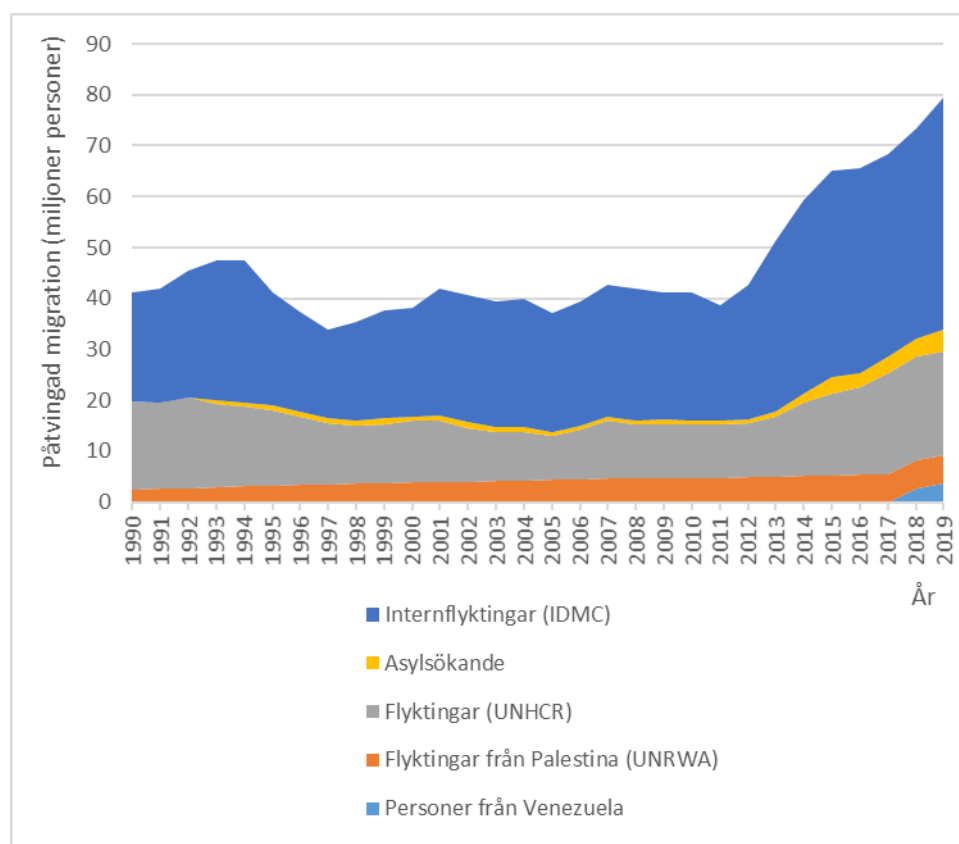
Figur 5 redovisar utvecklingen av påtvingad migration mellan åren 1990 och 2019. Antalet påtvingade migranter har under de senaste åren ökat kraftigt och uppgick 2019 till 79,5 miljoner människor. Statistiken över den påtvingade migrationen inbegriper både migration där personer har korsat en landsgräns (asylsökande, flyktingar och personer från Venezuela¹¹ som sannolikt är i behov av internationellt skydd, men som ännu ej har sökt asyl i det land de befinner sig), samt migration där personer har tvingats flytta från sitt hem men inte korsat en landsgräns, så kallade internflyktingar (eng. *internally displaced persons, IDPs*). Internflyktingar är den enskilt största gruppen av påtvingade migranter; 45,6 miljoner personer. Antalet internflyktingar har sedan 2011 ökat med 23,2 miljoner personer, vilket är en ökning med mer än 100 %.

Asylsökande är personer som söker internationellt skydd, men som ännu inte har fått beslut om uppehållstillstånd och därmed heller inte har flyktingstatus. Antalet asylsökande har mer än fyrdubblats mellan 2011 och 2019. Flyktingar är personer som har givits flyktingstatus enligt antingen UNHCR:s mandat eller UNRWA:s mandat¹². Antalet flyktingar i enlighet med UNHCR:s mandat har sedan 2011 ökat med 10,0 miljoner personer, medan antalet flyktingar i enlighet med UNRWA:s mandat har ökat med cirka 0,8 miljoner personer.

¹¹ Påtvingad migration av personer från Venezuela, avser personer från Venezuela som sannolikt är i behov av internationellt skydd men som ännu inte har sökt asyl i det land de nu befinner sig i. Detta är en grupp som inte täcks på ett tillräckligt sätt i den befintliga statistiken, varför en särredovisning har gjorts. För mer information, se fotnot till figur 5.

¹² Flyktingar under UNRWA:s mandat utgörs av personer från Palestina.

Figur 5. Påtvingad migration (eng. forced displacement), 1990–2019

Källa: UNHCR, UNRWA och IDMC (Internal Displacement Monitoring Centre). **Notering:** Påtvingad migration består av: Internflyktingar (personer som är på flykt inom sitt eget hemland), Asylsökande (personer som söker internationellt skydd och som ännu ej fått flyktingstatus), Flyktingar (personer som fått flyktingstatus enligt antingen UNHCR eller UNRWA), samt personer från Venezuela (som sannolikt är i behov av internationellt skydd, men som ännu ej har sökt asyl i det land de befinner sig).¹³

Det land med störst antal påtvingade migranter 2019 var Syrien med 12,8 miljoner personer.¹⁴ De flesta av dessa (48 %) var internflyktingar och således fortfarande kvar i Syrien, samtidigt som 3,6 miljoner (28 %) hade flytt till grannlandet Turkiet.

Att den största gruppen av påtvingade migranter består av internflyktingar och den näst största består av migranter som flytt till ett grannland, är ett återkommande

¹³ Påtvingad migration av personer från Venezuela, avser personer från Venezuela som sannolikt är i behov av internationellt skydd men som ännu inte har sökt asyl i det land de nu befinner sig i. Detta är dock en grupp som inte täcks på ett tillräckligt sätt i den befintliga statistiken, varför en särredovisning har gjorts. Enligt UNHCR är flyttningar från Venezuela den största påtvingade migrationen i Sydamerika på senare tid, varför olika åtgärder har satts in för att ge dem skydd och stöd. För mer information se: <https://www.unhcr.org/refugee-statistics/methodology/definition/> och UNHCR (2020). Antalet migranter från Venezuela uppgick 2019 till totalt 4,7 miljoner personer, varav 0,8 miljoner som asylsökande, 93 000 som flyktingar och 3,6 miljoner enligt UNHCRs utökade kategori ”påtvingad migration från Venezuela”.

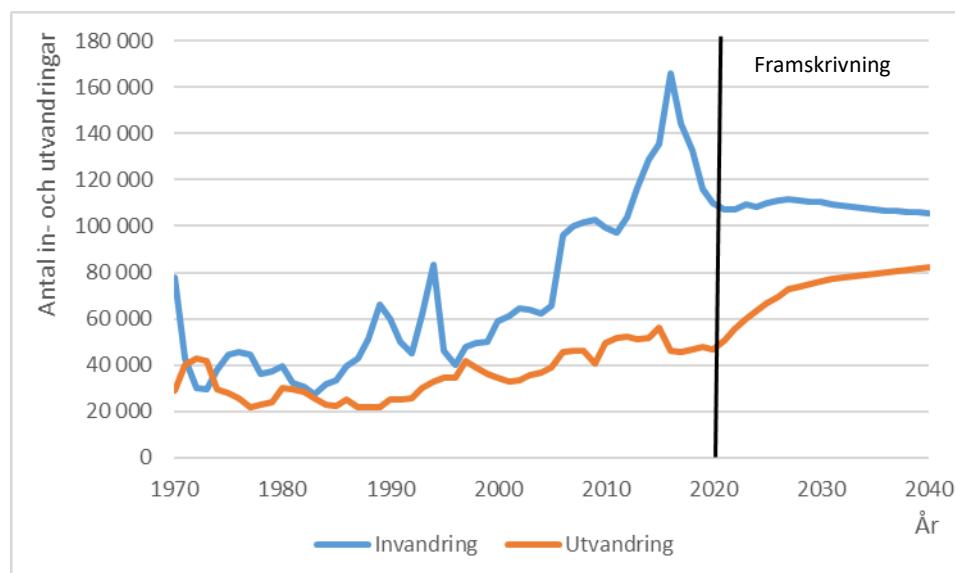
¹⁴ Baserat på statistik från UNHCR, där påtvingade flyttningar inom landet är beräknat enligt UNHCR, och ej enligt IDMC som i Figur 5.

mönster. Detta mönster stämmer exempelvis för Afghanistan och dess grannland Pakistan, för Colombia och dess grannland Ecuador, och för Demokratiska republiken Kongo och dess grannland Uganda.¹⁵

3.1.3 Migration och integration i Sverige

Figur 6 visar invandring (immigration) till och utvandring (emigration) från Sverige under perioden 1970–2019¹⁶. För att en flyttning i statistiken ska räknas som invandring måste den person som flyttar till Sverige bli folkbokförd. Reglerna för att bli folkbokförd skiljer sig för olika grupper. Invandringen till Sverige var som högst år 2016 med 163 000 personer. Antalet asylsökningar var däremot som störst året innan, år 2015. Eftersom asylsökande inte är folkbokförda blir det en viss fördröjning innan personer som är asylsökande ingår i statistiken över invandring.

Figur 6. In- och utvandring till och från Sverige, 1970–2019, inkl. framskrivning till 2040¹⁷

Källa: SCB (2020a).

Sedan 2016 har antalet minskat till cirka 116 000 nyinvandrade personer år 2019, vilket fortfarande är en hög nivå ur ett historiskt perspektiv. Minskningen beror framförallt på en minskad invandring av personer som söker skydd. Anledningen till att färre personer söker skydd är bland annat nya politiska beslut som har påverkat möjligheterna att ta sig till Sverige, samt begränsade möjligheter att ta sig till något EU-land och att resa mellan EU-länder.¹⁸

¹⁵ UNHCR (2020) Refugee-statistics.

¹⁶ I detta avsnitt använder vi termerna "invandring" och "utvandring", eftersom SCB använder dem, och vi vill säkerställa att vi återger deras statistik korrekt.

¹⁷ Framskrivning är den term som SCB använder, och innebär den prognos som görs för in- och utvandring framöver.

¹⁸ SCB (2020a).

Framöver antas immigrationen att minska något till drygt 100 000 per år. Detta på grund av att flyktinginvandringen förväntas vara lägre de kommande åren, samt stängda gränser till följd av Coronapandemin. Antalet utvandrare förväntas framöver att öka till drygt 80 000 personer per år. Detta baseras bland annat på att antalet personer som är utrikes födda eller födda i Sverige med utrikes födda föräldrar har ökat och att dessa grupper utvandrar i högre utsträckning än andra. SCB anger dock att antagandena om den framtida migrationen är mycket osäkra, samt att migrationen med stor säkerhet kommer att variera men att det är omöjligt att förutse när i tiden dessa variationer kommer att inträffa. Nivån för framskrivningen (prognosen) är alltså en skattning och bör tolkas med försiktighet.¹⁹

Integration och etablering i samhället kan innebära bland annat etablering på arbetsmarknaden, i utbildning, eller avse hälsa och politiskt deltagande. Forskningsagendan från 2018 beskrev några av de utmaningar och möjligheter som finns när det gäller integrationen i Sverige. Bland annat har andelen sysselsatta varit lägre för utrikes födda än för inrikes födda, samtidigt som även inkomsterna generellt har varit lägre för utrikes födda.²⁰

Eftersom den tidigare forskningsagendan fortfarande är relativt ny och statistiken över integration inte ändrats avsevärt sedan den publicerades, innehåller detta kapitel inte någon detaljerad beskrivning av olika utmaningar och möjligheter avseende integration. Det kan dock nämnas att även senare undersökningar har identifierat ett flertal utmaningar relaterade till integration. Bland annat förekommer ekonomisk utsatthet bland utrikes födda betydligt oftare än bland inrikes födda, och personer som varit i Sverige endast en kort tid löper högre risk för ekonomisk utsatthet än de som varit här längre.²¹

3.1.4 Coronapandemin

Coronapandemin som bröt ut tidigt 2020 kommer sannolikt innebära flera långsiktiga konsekvenser för samhället. Förutom direkta effekter för individen av att insjukna i covid-19 har den effekter på exempelvis samhällsekonomin, arbetslösheten och ohälsotalen. Coronapandemin påverkar alla samhällsgrupper, men de grupper som redan är sårbara riskerar att påverkas allra mest.²²

För migranter finns särskilda risker som bör uppmärksammas. För det första har det visat sig att utrikes födda haft högre dödlighet i covid-19 i Sverige än vad inrikes födda haft. Detta tycks hänga ihop med de olika levnadsvillkor och hälsoklyftor som finns i befolkningen. För de migranter som vistas i flyktingläger i andra länder innebär även trångboddhet och brister i tillgång till rent vatten en särskild risk att utsättas för smitta.

För det andra riskerar migranter även att drabbas ekonomiskt när möjligheten till egen försörjning minskar eller försvinner. Detta i sin tur drabbar de i hemlandet som får del av inkomsterna i form av remitteringar (pengar som skickas tillbaka till hemlandet från migranter). Ett abrupt avbrott i flödet av remitteringar kan få stora konsekvenser för dem som är beroende av dessa inkomster. Coronapandemin har även inneburit att landsgränser har stängts. Detta har medfört att exempelvis

¹⁹ SCB (2020a).

²⁰ Vetenskapsrådet (2018), sid 23f.

²¹ SCB (2020b). Sid 83f.

²² SCB (2020b).

temporära migranter (såsom så kallade gästarbetare) har blivit strandsatta. Det har även inneburit att potentiella asylsökande och flyktingar riskerar att inte kunna korsa landsgränser och söka skydd. Detta riskerar i sin tur att migranter i än större utsträckning än tidigare reser via farliga, irreguljära vägar och tar hjälp av smugglare. De stängda landsgränserna riskerar också att dröja sig kvar, och därmed att även framöver begränsa människors möjligheter att migrera och söka skydd.²³

Coronapandemin innebär därmed delvis nya och specifika utmaningar för migration och integration. Konsekvenserna av pandemin visar även att det finns ett kontinuerligt behov av forskning inom migration och integration. Flera stora och viktiga frågor som berör exempelvis utvecklingen av migrationen eller vilka faktorer som påverkar integration, kommer att behöva beforskas kontinuerligt eftersom svaren på frågorna tenderar att variera över tid och rum, i takt med att samhällen och världen förändras.

3.2 Framtida forskningsbehov

International Organisation for Migration (IOM) uppskattar i sin senaste rapport om migration i världen att antalet forskningsartiklar om migration har fördubblats under den senaste tioårsperioden.²⁴ Det antyder att fler forskare är verksamma inom fältet idag, och möjligen kommer antalet forskningsartiklar även framöver att ligga på den högre nivån. Forskningens inriktning har till viss del varit influerad av olika aktuella händelser. IOM bedömer att så även kommer att vara fallet framöver. Särskilt lyfter man följande sju områden:

- 1) Migranternas bidrag till samhället
- 2) Migranternas inkludering i samhället
- 3) Migration och hälsa
- 4) Barn och osäker migration
- 5) Migration och anpassning till klimatförändringar
- 6) Migranter som fastnat i krissituationer
- 7) Utveckling av internationella regelverk och governance

Det första området ”migranternas bidrag till samhället” avser behov av kunskap om migranternas bidrag till samhället i form av exempelvis innovation, ekonomisk utveckling, och kultur. Forskning om detta kan öka kunskapen om de möjligheter som migration innebär.

Det andra området avser de utmaningar som finns med integration, men också migranternas påverkan på samhället till följd av en ökad diversifiering inom kultur, religion osv.

Det tredje området avser migration och hälsa. Migranter kan löpa en ökad risk för ohälsa, bland annat på grund av otrygga arbetsförhållanden och hur vistelslandetets regelverk kring tillgång till vård ser ut för de som inte är medborgare. Men migranter kan också få ökade möjligheter till en bättre hälsa, om de flyr från krig och konflikt.

²³ FN (2020).

²⁴ IOM (2020), sid 9

Det fjärde området avser barns migration och osäker migration. Barns migration kan ske genom svåra flyktvägar och orsaka bestående trauma. Men den kan också innebära flera förbättringar, som tillgång till utbildning och en ökad trygghet för familjen. Barn är många gånger mer utsatta än andra grupper, och det finns behov av mer kunskap om de specifika villkor som omger barns migration och integration.

Det femte området avser migranter och anpassning till klimatförändringar. Redan idag resulterar klimatförändringar i migration, när den leder till ändrade levnadsvillkor. Det kan handla om exempelvis långvarig torka, omfattande översvämningar, bränder och fler och kraftigare cykloner, till följd av klimatförändringar. Dessa förväntas öka framöver och i takt med det kommer sannolikt även den framtida migrationen att påverkas.

Det sjätte området avser migranter som blivit fast i en krissituation, efter att de har lämnat sina hem. Detta avser dels internflyktingar som inte lyckats fly landet, och dels flyktingar som flytt från en kris, men fastnat i en ny krissituation.

Det sjunde och sista området avser utvecklingen av internationella regelverk och governance. Migration mellan länder är beroende inte bara av de regelverk som finns i olika stater, utan även av internationella regelverk. Utvecklingen av den globala migrationen har drivit på utvecklingen av nya internationella regelverk och praxis.

IOM beskriver inte bara aktuella utmaningar inom området, utan har även låtit redaktörer för olika vetenskapliga tidskrifter beskriva forskningsfältets utveckling och vad de efterfrågar för forskning framöver. Resultatet visar exempelvis en förväntan om fler forskningsartiklar om FN:s initiativ ”Global Compact for migration”.²⁵ De önskemål som uttrycks handlar bland annat om mer tvärvetenskaplig forskning, exempelvis en kombination av samhällsvetenskap och naturvetenskap (specifikt genomik), samt psykologi och hälsovetenskap²⁶ samt om att bredda forskningen både tematiskt och geografiskt. Forskning inom migration har hittills ofta haft en tydlig övervikt mot de rika ländernas utmaningar, vilket troligen förklaras av att dessa länder även står för en stor del av forskningsfinansieringen.²⁷

Ett annat uppslag för framtida forskningsbehov ges i forskningsöversikten ”Integration av nyanlända på arbetsmarknaden” från Forte²⁸. I den beskrivs bland annat att vi har fått en ökad förståelse för att det finns många svårigheter för nyanlända på arbetsmarknaden, samtidigt som det behövs mer forskning om hur nyanländas integration går till i praktiken. Forskningen behöver därför i större utsträckning fokusera på hur integration lyckas och blir framgångsrik. Ett sådant område är arbetsgivarens roll och ansvar i integrationen av nyanlända. Det finns även relativt få studier om hur köns- och genusaspekter påverkar integrationen i arbetslivet, samt betydelsen av olika civilsamhällesorganisationer. Fortes forskningsöversikt påpekar avslutningsvis att det även finns utrymme för metodologisk utveckling, exempelvis longitudinella studier som följer migranter över både tid och rum.²⁹

²⁵ IOM (2020), sid 322; <https://www.iom.int/global-compact-migration>

²⁶ IOM (2020), sid 333

²⁷ IOM (2020), sid 335

²⁸ <https://forte.se/publikation/fk-integration/>

²⁹ Forte (2020), sid 8.

4. Kartläggning av befintliga satsningar

Detta kapitel innehåller kartläggningar av pågående svenska forskningsprojekt om migration och/eller integration, samt av forskningsfinansiärers pågående och kommande satsningar på forskning om migration och/eller integration. Det uppdaterar och kompletterar avsnitt 4.1 i forskningsagendan från 2018.

4.1 Pågående forskningsprojekt i Sverige

I detta avsnitt redovisas statistik från SweCRIS över forskningsfinansiering inom migration och/eller integration för forskare verksamma i Sverige. I SweCRIS finns information från 12 svenska forskningsfinansiärer samt information om finansiering av Sverigebaserade forskare från EU:s ramprogram för forskning och innovation (Horisont 2020).³⁰

Beskrivningen nedan avser all typ av forskningsfinansiering inom migration och integration som redovisas i SweCRIS, det vill säga: projektbidrag, stöd till forskningsmiljö, bidrag för anställning eller stipendier, forskningsinfrastruktur eller internationellt samarbete.

4.1.1 Urval

Underlaget baseras på befintliga bidrag i SweCRIS (2020-12-23) utifrån ett antal sökord.³¹ Sökningen resulterade i ett urval av 1 776 bidrag där projektets eller programmets slutår är 2017 eller senare. Samtliga dessa bidrags titel och abstract har sedan granskats manuellt för att identifiera aktuella bidrag och för att exkludera projekt som inte avser migration och integration av intresse för den här rapporten (exempelvis migration av fåglar). Därefter har även bidrag där uppgift om finansiering saknas exkluderats. För att inkluderas måste projektens titel och abstract tydligt visa att de omfattar frågor om migration, migranter eller integration. Resultaten bör beaktas med försiktighet eftersom endast titel och abstract ligger till grund för inklusion, vilket innebär att projekt där migration, migranter och integration framträder i ansökans övriga text därför kan ha förbisetts.

4.1.2 Redovisning

Tabell 1 redovisar forskningsfinansiering inom migration och integration för olika forskningsfinansiärer. Tabellen visar att totalt nio forskningsfinansiärer har finansierat bidrag inom migration och integration med slutår 2017 eller senare. Detta omfattar totalt 315 bidrag och sammanlagt 1,24 miljarder kronor. De främsta

³⁰ För mer information se www.swecris.se. SweCRIS innehåller information från Energimyndigheten, Europeiska unionen, Formas, Forte, Hjärt-Lungfonden, IFAU, Ragnar Söderbergs stiftelse, Riksbankens Jubileumsfond, Rymdstyrelsen, Stiftelsen för strategisk forskning, Vetenskapsrådet, Vinnova och Östersjöstiftelsen.

³¹ De sökord som har använts för sökning i projektets titel och abstract var: migration, integration, refugee*, immigrant*, flykting*, invandrare, nyanländ*, migrant*, invandring, diaspora, remittance*, multiculturalism och segregation. * avser trunkering av ordet, det vill säga sökning på alla möjliga ändelser samtidigt.

forskningsfinansiärer inom området är Vetenskapsrådet (711 mnkr), Forte (285 mnkr) och Formas (99 mnkr).

Tabell 1. Forskningsfinansiering inom migration och/eller integration, fördelat på forskningsfinansiär (bidrag med slutår 2017 eller senare)³²

Forskningsfinansiärer	Antal bidrag	Finansiering (kr)
Vetenskapsrådet	129	710 511 808
Forte	87	284 655 000
Formas	26	98 871 992
Vinnova	31	51 104 737
Riksbankens Jubileumsfond	27	46 802 997
Östersjöstiftelsen	6	29 889 003
IFAU, Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering	6	14 556 900
Europeiska unionen	2	6 262 812
Hjärt-Lungfonden	1	1 500 000
Totalsumma	315	1 244 155 249

Källa: SweCRIS 2020-12-23.

Tabell 2 redovisar bidragens slutår, vilket sträcker sig från 2017 till och med 2024. Bidragens slutår ger en indikation om när ungefär vi kan förvänta oss ett resultat från de olika projekten. Slutåret visar dock inte när projektet startade. Men ofta börjar bidragen ungefär ett till fyra år före slutåret. Bidragens slutår har en topp 2019

³² Antal bidrag som finansierats är enligt tabell 1 är totalt, 315 stycken. Detta avser alla bidragstyper (projektbidrag, stöd till forskningsmiljö, forsknings infrastruktur, internationellt samarbete, anställning eller stipendier, EU-finansiering eller oklassificerat). I forskningsagendan från 2018 räknas i tabell 4 antalet bidrag som finansierats mellan 2008-2017 till totalt 52 stycken. Förklaringen till detta är att andra sökord användes och en mer restriktiv trunkering tillämpades i första sökningen, vilket resulterade i att betydligt färre bidrag identifierades (innan den manuella granskningen av projekten). Ytterligare en skillnad är att projekten här redovisas efter projektens slutår, då det ger en bättre bild av vilka forskningsämnesområden, forskningsämnen och forskningsinriktningar som nyligen presenterat sina resultat och som kan förväntas göra det inom de närmaste åren (se tabell 3, 4 och 5 nedan). Vid sökningen 2018 redovisades startår.

med 55 bidrag, med övriga år mellan 2017 och 2022 ligger mellan 39 och 51 bidrag.³³

Tabell 2. Forskningsfinansiering inom migration och/eller integration fördelat på bidragets slutår

Projektets/bidragets slutår	Antal bidrag	Finansiering (kr)
2017	40	66 344 016
2018	41	105 614 303
2019	55	194 009 117
2020	48	148 428 740
2021	51	186 624 578
2022	39	181 642 542
2023	26	189 408 373
2024	15	172 083 580
Totalsumma	315	1 244 155 249

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Notering: Bidrag med slutår 2017 eller senare. (Löpande priser.)

Tabell 3 och tabell 4 redovisar antal bidrag inom migration och/eller integration efter en klassificering av forskningsämnen. SCB/UKÄ klassificeringen består av tre nivåer. I tabell 3 redovisas ”forskningsämnesområde”, vilket är den högsta nivån (1-siffernivå), medan tabell 4 redovisar ”forskningsämnesgrupp” vilket är den mellersta nivån (3-siffernivå).³⁴ En ansökan kan innehålla en eller flera SCB/UKÄ-koder (med vissa olikheter för olika finansiärer). Redovisningen i tabellerna nedan är utifrån den klassificering som ansökan har uppgett i första hand.

Tabell 3 visar att bidrag inom migration och/eller integration återfinns främst inom samhällsvetenskap (230 bidrag), följt av medicin och hälsovetenskap (39 bidrag) samt humaniora och konst (30 bidrag). Samma ordningsföljd gäller även storleken på beviljade medel. Antalet identifierade bidrag inom naturvetenskap och

³³ Finansieringen (beviljade belopp) inom migration och integration uppgår till ungefär 200 miljoner kronor per år. Detta är ett betydande belopp om man jämför med till exempel beviljade belopp per beredningsgrupp och år inom humaniora och samhällsvetenskap vid Vetenskapsrådet. Beviljade belopp per beredningsgrupp är ca 30-60 miljoner kronor per år. Det ska dock noteras att beviljade belopp inom migration och integration i tabell 2 inkluderar flera forskningsfinansiärer, flera forskningsämnesområden och samtliga bidragstyper, varför jämförelsen är delvis bristfällig.

³⁴ SCB och UKÄ (2016).

teknik är dock endast ett vardera, samtidigt som inga bidrag identifierades inom lantbruksvetenskap.

Tabell 3. Antal bidrag och forskningsfinansiering inom migration och integration fördelat på forskningsämnesområde (SCB/UKÄ 1-siffernivå)

Forskningsämnesområde	Antal bidrag	Summa forskningsfinansiering	Andel bidrag	Finansiering (kr)
Samhällsvetenskap	230	887 380 715	73,0%	71,3%
Medicin och hälsovetenskap	39	196 367 480	12,4%	15,8%
Humaniora och konst	30	115 813 827	9,5%	9,3%
Ospecificerat	14	42 599 312	4,4%	3,4%
Naturvetenskap	1	1 493 915	0,3%	0,1%
Teknik	1	500 000	0,3%	0,0%
Totalsumma	315	1 244 155 249	100,0 %	100,0 %

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Notering: Bidrag med slutår 2017 eller senare.

Forskningsämnesområde avser det område som projektet uppgett i första hand.³⁵

Tabell 4 nedan redovisar antal bidrag och beviljad forskningsfinansiering utefter forskningsämnesgruppering. Flest bidrag har gått till Annan samhällsvetenskap (70 bidrag), följt av Sociologi (59 bidrag) och Hälsovetenskap (28 bidrag). Inom Annan samhällsvetenskap ingår Internationell migration och etniska relationer (IMER), som står för 37 av de beviljade bidragen.

³⁵ Utöver de forskningsämnesområden som räknas upp i tabell 3 finns även "Lantbruksvetenskap och veterinärmedicin" i SCB/UKÄ:s klassificeringsstruktur. Då inga bidrag om migration eller integration beviljats inom detta område redovisas det inte i tabellen.

Tabell 4. Antal bidrag och forskningsfinansiering inom migration och integration, fördelat på forskningsämnesgrupp (SCB/UKÄ 3-siffernivå)

Forskningsämnesområde (1-siffernivå)	Kod	Forskningsämnesgrupp (3-siffernivå)	Antal bidrag	Finansiering (kr)
Samhällsvetenskap	509	Annan samhällsvetenskap (varav IMER: Internationell migration och etniska relationer)	70 (varav IMER: 37)	221 832 909 (varav IMER: 121 575 486)
Samhällsvetenskap	504	Sociologi	59	251 176 051
Samhällsvetenskap	506	Statsvetenskap	23	64 399 460
Samhällsvetenskap	502	Ekonomi och näringsliv	21	113 004 480
Samhällsvetenskap	503	Utbildningsvetenskap	20	132 831 247
Samhällsvetenskap	507	Social och ekonomisk geografi	15	33 485 757
Samhällsvetenskap	501	Psykologi	8	38 448 920
Samhällsvetenskap	508	Medie- och kommunikationsvetenskap	7	18 568 891
Samhällsvetenskap	505	Juridik	7	13 633 000
Medicin och hälsovetenskap	303	Hälsovetenskap	28	126 607 480
Medicin och hälsovetenskap	302	Klinisk medicin	7	37 386 000
Medicin och hälsovetenskap	305	Annan medicin och hälsovetenskap	4	32 374 000

Humaniora och konst	602	Språk och litteratur	11	52 706 108
Humaniora och konst	601	Historia och arkeologi	7	18 898 004
Humaniora och konst	605	Annan humaniora	6	27 128 715
Humaniora och konst	603	Filosofi, etik och religion	4	10 082 000
Humaniora och konst	604	Konst	2	6 999 000
Ospecificerat			14	42 599 312
Naturvetenskap	105	Geovetenskap och miljövetenskap	1	1 493 915
Teknik	202	Elektroteknik och elektronik	1	500 000
Totalsumma			315	1 244 155 249

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Notering: Bidrag med slutår 2017 eller senare. Forskningsämnesområde avser det område projektet angett i första hand.

Redovisningen i tabell 4 ovan avser antal bidrag fördelat på forskningsämnesområde och grupp utifrån SCB/UKÄ-koder. Denna redovisning ger dock inte en bild av vilka konkreta frågor eller områden som studeras. Tabell 5 nedan presenterar därför en beskrivning av de 315 bidragen, indelat utifrån forskningens inriktning.

Indelningen i tabell 5 är gjord utifrån den fråga eller beroende variabel som bidraget/projektet avser att förstå eller förklara. Klassificeringen i olika inriktningar är gjord genom en läsning av bidragets/projektets abstract. I brist på en vedertagen indelning av forskningsinriktningar inom migration och integration, har indelningen utgått från identifierade områden i det nationella programmets strategiska forskningsagenda från 2018 (utifrån forskningsöversikten och de utmaningar som nationella och internationella organisationer har identifierat). Indelningen har sedan anpassats till de underliggande bidragen/projekten.

Det bör poängteras att detta är en av flera möjliga indelningar av forskningens inriktning inom migration och integration, och att det finns flera olika sätt att göra en sådan indelning. Klassificeringen gör inga anspråk på att vara uttömmande. Det bör även poängteras att indelningen enbart är baserad på en tolkning av den information som funnits tillgänglig i abstracts, vilket innebär att resultaten ska tolkas med försiktighet.

Tabell 5 redovisar indelningen i två nivåer: en övergripande med fyra forskningsinriktningar och en mer detaljerad där projekten under respektive inriktning är indelade i grupper.

Tabell 5. Forskningens inriktning inom migration och/eller integration

Forskningens inriktning	Antal bidrag	Finansiering (kr)
Integration	227	935 318 288
Arbetsmarknad	57	193 903 730
Hälsa (fysisk och/eller psykisk)	54	237 300 000
Social service inkl. civila samhället	26	89 698 274
Utbildning	22	137 501 169
Bostad	18	49 327 725
Språk och kommunikation	17	90 955 144
Familj, unga och gamla	14	62 147 774
Politisk och demokratisk delaktighet	11	34 521 149
Kultur, religion och normer	8	39 963 323
Påverkan på samhället	53	202 767 154
Samhällelig påverkan	22	92 402 669
Migration, extremism, rasism och utanförskap	20	65 954 249
Migration och rapportering i litteratur och media	11	44 410 236
Generella eller oklassificerade projekt	18	61 791 432
Migration	17	44 278 375
Migrationsflöden – generellt	13	33 522 960

Kriser	3	9 261 500
Miljöförändring	1	1 493 915
Summa	315	1 244 155 249

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Projekt med slutår 2017 eller senare. Indelning av forskningens indelning efter egen klassificering.

Forskningsinriktningen *Migration* består av forskning som studerar migrationsflöden, dvs. forskning om flyttningar och dess orsaker. Totalt 17 av 315 bidrag identifieras som forskning om migrationsflöden.

Forskningsinriktningen *Integration* består av forskning som studerar integration av utrikes födda och/eller deras barn. Detta är den största av forskningsinriktningarna vad gäller totala antalet bidrag. Inom integration forskas det framförallt om arbetsmarknad (57 bidrag), psykisk och fysisk hälsa (54 bidrag), samt inom social service och det civila samhället (26 bidrag).

Forskning om arbetsmarknad studerar ofta även utbildningsfrågor och vice versa, vilket innebär att arbetsmarknad och utbildning skulle kunna ses som en och samma grupp i tabellen. Inom gruppen arbetsmarknad är de 57 forskningsbidragen spridda över tre olika forskningsämnesområden (SCB/UKÄ 1-siffernivå) och åtta olika forskningsämnesgrupper (SCB/UKÄ 3-siffernivå). Detta visar att indelningen utifrån forskningsinriktning ger en annan beskrivning än indelningen enligt SCB/UKÄ-koder som i tabell 3 och tabell 4 ovan.

Forskningsinriktningen *Påverkan på samhället* avser forskning som studerar påverkan på samhället i mottagarlandet eller i det land som migranten lämnat. Projekten i denna inriktning skiljer sig från projekten i övriga inriktningar eftersom de inte avser att studera migranter, utan migrationens effekter på samhället. I denna forskningsinriktning återfinns projekt om hur migration rapporteras i media, samt om extremism och rasism. Totalt 53 bidrag har bedömts höra hit, vilket gör denna forskningsinriktning till ett relativt stort område.

Den fjärde forskningsinriktningen är *Generella eller oklassificerade projekt*, vilket innefattar breda projekt som inte kan hänföras till annan kategori, men även bidrag i form av exempelvis tidskriftsbidrag eller konferensbidrag.

4.2 Pågående och kommande satsningar

4.2.1 Forskningsfinansiering i Sverige

Tabell 6 redovisar de svenska forskningsfinansiärernas genomförda och planerade utlysningar med koppling till migration och/eller integration under perioden 2017 eller senare. Data från tidigare period återfinns i forskningsprogrammets forskningsagenda från 2018. Fokus ligger på särskilda satsningar eftersom samtliga finansiärer, på samma sätt som Vetenskapsrådet, inkluderar projekt om migration och integration i sina vanliga öppna utlysningar. Avsikten med sammanställningen är att säkerställa att oönskade överlappningar inte förekommer mellan

Vetenskapsrådets forskningsprogram inom migration och integration och andra finansierare.

Tabellen visar att flera finansierare har haft utlysningar med koppling till migration och/eller integration. De forskningsfrågor som har adresserats är: social bostadspolitik, urban migration, barns och ungdomars hälsa, arbetslivets utmaningar, rasism samt segregation.

Av särskilt intresse framgent är ett nytt nationellt forskningsprogram om segregation, som regeringen gett Vetenskapsrådet i uppdrag att ansvara för.³⁶ Det nationella forskningsprogrammet om segregation inriktas mot socioekonomisk segregation, det vill säga frågor relaterade till att det i olika områden och stadsdelar råder betydande negativa skillnader jämfört med övriga samhället när det gäller bland annat skolresultat, utbildningsnivå, sysselsättning, inkomst, hälsa, livslängd, trygghet och demokratiskt deltagande. Ett forskningsprogram om segregation har flera beröringspunkter med forskning om migration och integration, då migranter många gånger bor i utsatta områden och att det finns ett samband mellan integration och segregation.

Tabell 6. Genomförda och planerade satsningar inom migration och integration, vid forskningsfinansierare i Sverige 2017 och framåt

Finansierare	Satsningar
Vetenskapsrådet	1. Nationellt forskningsprogram inom migration och integration (2017-2026)³⁷ 2. I utlysningen "Barns och ungdomars psykiska hälsa" ingick särskilt forskning om nyanlända barn och ungdomar. Utlysningen finansierade forskningsmiljöer och var ett samarbete mellan Vetenskapsrådet, Forte och Vinnova (2018). 3. Särskild satsning på forskning om rasism. Den senaste utlysningen handlade om rasism och diskriminering och finansierade projekt (2019). 4. Nationellt forskningsprogram om segregation (2021–2030)
Formas	1. I utlysningen om "Social bostadspolitik" ingick bland annat forskning om etnicitet. Satsningen finansierade forsknings- och utvecklingsprojekt (2017). 2. Utlysning om "Urban migration", i samarbete med JPI Urban Europe, för kunskapsöverföring mellan existerande projekt (2020). 3. Nationella forskningsprogrammet om Klimat kommer ev. att göra en utlysning om migration och miljöförändringar i samarbete med Nationella

³⁶ Prop. 2020/21:60.

³⁷ De specifika satsningar som gjorts inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration redovisas inte här, eftersom de beskrivs detaljerat i kapitel 5.

forskningsprogrammet inom migration och integration och Belmont Forum (kommande)

Forte ³⁸	1. Utlysning för ”Nordisk-brittiska projekt om migration och integration” i samarbete med Nationella forskningsprogrammet inom migration och integration och NordForsk (2018). 2. Deltog i utlysningen ”Barns och ungdomars psykiska hälsa” (se ovan). 3. Integration ingick i ett tema i utlysningen ”Arbetslivets utmaningar”. Utlysningen finansierade program, projekt och nätverk (2019).

Vinnova	1. Utlysning om ”Social innovation mot segregation”, som finansierade innovationslabb (2017). 2. Deltog i utlysningen ”Barns och ungdomars psykiska hälsa” (se ovan).

Riksbankens Jubileumsfond	Nej

Källa: Mejlväxling med respektive finansiär i mars 2020; programkommittémöte i december 2020; och Prop. 2020/21:60.

4.2.2 Forskningsfinansiering internationellt

På nordisk nivå gjorde NordForsk 2018 en utlysning om migration och integration, i samarbete med bland annat det nationella forskningsprogrammet. Mer om denna kan läsas i avsnitt 5.1.2.

På europeisk nivå avslutades år 2020 EU:s ramprogram Horisont 2020 och det ersätts av ramprogrammet Horisont Europa. De satsningar som väntas finns i tabell 7. Migration och integration är ett ämnesområde som återfinns i skrivningar för flera delar av det kommande ramprogrammet. Arbetet med att ta fram arbetsprogram för utlysningar under 2021 pågår och är ej färdigställt.

³⁸ Forte ser för närvarande över sin forskningsfinansiering inom migration och integration för att ta fram en egen strategi inom området.

Tabell 7. Satsningar på migration och integration inom EU:s ramprogram för forskning och innovation

Program	Kommentar
Horisont 2020	Utlysningar inom migration återfinns främst inom Samhällsutmaning 6 och avser under 2020 utlysningar om: • Inclusive and innovative practices for the integration of recently arrived migrants in local communities • Mapping and overcoming integration challenges for migrant children • Narratives on migration and its impact: past and present • Sustainable practices for the integration of newly arrived migrants into societies.
Horisont Europa	Arbetsprogrammen är under framtagande och planerar att lanseras under våren 2021. Forskning inom migration och integration återfinns i beskrivningar på en övergripande nivå för pelare 2 inom: • Cluster 1: Health • Cluster 2: Culture, Creativity and Inclusive Society • Cluster 3: Civil Security for Society (med avseende på border management) • Cluster 5: Climate, Energy and Mobility • Cluster 6: Food, Bioeconomy, Natural Resources, Agriculture and Environment Forskning inom migration och integration förväntas även finansieras inom pelare 1, som består av forskarinitierad forskning.

Källa: EU-kommissionen (2021, 2019) och Europeiska unionens råd (2019).

5. Uppföljning av hittills genomförda satsningar inom programmet

Detta kapitel innefattar en beskrivning av hittills genomförda satsningar inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration, samt en uppföljning av genomförda satsningar utifrån forskningsprogrammets programspecifika mål. Kapitlet kompletterar därmed forskningsagendan från 2018.

5.1 Genomförda satsningar

Det nationella programmet satsningar kan delas in i tre grupper: (1) att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse, (2) att främja internationell samverkan och synliggöra svensk forskning, och (3) att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning. En lista på samtliga finansierade projekt och satsningar, finns redovisade i bilagan.

5.1.1 Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse

Programmet har finansierat forskningsprojekt i en nationell kontext vid tre tillfällen; 2017, 2018 och 2019. Under 2017 beviljades fem forskningsprojekt inom programmet, vilka valdes ut genom ett s.k. avlyft från Vetenskapsrådets reguljära stora utlysning. Programmets första egna utlysning gjordes under 2018, då forskningsprogrammet utlyste medel till forskningsmiljöer inom migration och integration. Fyra forskningsmiljöer beviljades finansiering. Därefter gjordes under 2019 en utlysning om projektbidrag för forskning om migration och integration, då 11 projekt beviljades finansiering.

Givet det angreppssätt som forskningsprogrammet tillämpat – att rikta sig till samtliga vetenskapliga discipliner kring alla aspekter av migranter, migration och integration – har utlysningarna hittills inte varit begränsade till ett antal specificerade forskningsområden utan det har räckt att ansökningarna haft relevans för migration eller integration. Istället har Vetenskapsrådet satsat på att använda olika bidragsformer, och har utlyst dels projektbidrag och dels bidrag till forskningsmiljöer. På så vis har programmet bidragit både till mångfald och till djup och långsiktighet i forskningsfältet. I båda utlysningarna har också, utöver kvalitet, projektens och forskningsmiljöernas samhällsrelevans bedömts av beredningsgruppen.

Sammanfattning: finansiering av forskning

2017: avlyft ur stora utlysningen

2018: utlysning av bidrag till forskningsmiljöer

2019: utlysning av projektbidrag

5.1.2 Att främja internationell samverkan och synliggöra svensk forskning

Som ett led i att satsa på specifikt internationell forskningssamverkan har forskningsprogrammet stött ett initiativ från NordForsk. Detta initiativ innebär att forskningsfinansiärer i Finland, Island, Norge, Sverige (Forte och Vetenskapsrådet) och Storbritannien gått samman med NordForsk och finansierat en utlysning om migration och integration. En nordisk-brittisk utlysning ansågs särskilt lämplig eftersom den strategiska forskningsagendan efterlyste jämförelser mellan länder. De ingående länderna har både tydliga skillnader och likheter, varför värdefull kunskapsöverföring kan förväntas i forskarsamarbetena. Utlysningen gjordes under 2018, och under 2019 finansierades sju projekt.

Sammanfattning: finansiering av internationell forskningssamverkan

2018: utlysning av nordisk-brittiska forskningsprojekt i samarbete med NordForsk

5.1.3 Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning

År 2019 inleddes ett samarbete mellan forskningsprogrammet och Delmi (Delegationen för migrationsstudier) avseende seminarier, där forskare och praktiker möts för att diskutera forskningsresultat. Det första seminariet arrangerades under 2019 och handlade om migration och psykisk hälsa. Under hösten 2020 anordnades ett webinarium om integration och språkinläring. Samarbetet med Delmi har haft synergieffekter genom att man tillsammans har lyckats nå fler målgrupper än de som vanligtvis deltar på Delmis seminarier.

I samband med seminarierna har forskarna även författat varsin ”policy brief”, i vilken de viktigaste forskningsresultaten sammanfattas och policyrelevansen diskuteras. Syftet med policy briefs är att på ett lättillgängligt sätt sprida forskningsresultat till praktiker. Dessa policy briefs finns för nedladdning på Delmis webbplats. På webbplatsen finns även seminarierna i sin helhet, för att ge intresserade som inte kunnat närvara möjlighet att se dem i efterhand.

Forskningsprogrammet har också tillsatt en samordnare för kunskapsutbyte. Samordnaren säkerställer att de projekt som beviljats medel inom programmet utbyter kunskap och erfarenheter och på så vis rimligen når längre än de hade gjort var för sig. En första inledande workshop anordnades under 2019 och en andra under 2020. Den senare fokuserade särskilt på hur forskarna kan kommunicera sin

forskning till det omgivande samhället, eftersom migration och integration ofta upplevs som känsliga frågor.

Forskningsprogrammets externa kommunikation sker främst genom den egna sidan på Vetenskapsrådets webbplats; <https://www.vr.se/NFPmigint>. Därutöver har en informationsfolder om programmet tagits fram, samt en kortversion av forskningsagendan. Representanter för programmet och enskilda forskare har även varit inbjudna som talare vid olika seminarier och konferenser.

Sammanfattning: bidrag till spridning och tillgängliggörande av forskning

2017: Informationssida om nationella forskningsprogrammet inom migration och integration inklusive finansierade projekt på vr.se

2019–framåt: Gemensam seminarieserie med Delmi för forskare och praktiker

2019–framåt: Policy briefs om forskning och policyrelevans, i samband med Vetenskapsrådet/Delmi-seminarier

2019–framåt: Samordnare för kunskapsutbyte inom programmet. Ordnar workshops och konferenser.

5.2 Uppföljning av måluppfyllelse

Detta avsnitt är en uppföljning av i vilken mån programmet har arbetat emot att nå de programspecifika målen (se avsnitt 2.1)

5.2.1 Programspecifikt mål 1

Programspecifikt mål:

1. Att bidra till högkvalitativ forskning och kunskapsuppbyggnad.

Forskningsprogrammet har bidragit till det första programspecifika målet om ”att bidra till högkvalitativ forskning och kunskapsuppbyggnad”, genom finansiering av projektbidrag och forskningsmiljöer (vilket är beskrivet i avsnitt 5.1.1 och 5.1.2 ovan).

Tabell 8 redovisar antalet ansökningar samt beviljade bidrag inom migration och integration under åren 2014 till och med 2019. Tabellen redovisar dels antal ansökningar som har inkommit i det nationella forskningsprogrammets utlysningar, och dels antal ansökningar som handlar om migration och integration som har inkommit i Vetenskapsrådets övriga utlysningar.

Tabellen visar att antalet ansökningar som handlar om migration och integration under den valda perioden har varit som högst under de två år som det nationella forskningsprogrammet genomförde sina utlysningar. Samtidigt har antalet ansökningar om migration och integration i Vetenskapsrådets övriga utlysningar fortsatt legat på en relativt hög nivå. Detta kan troligen delvis förklaras av att Vetenskapsrådet 2016 och 2019 även genomförde riktade utlysningar om rasism, vilket ibland överlappar frågor om migration och integration.

Tabell 8. Antal ansökningar och beviljade bidrag som handlar om migration och/eller integration, Vetenskapsrådet 2014–2019

	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Antal ansökningar	126	111	157	178	192	206
Varav Nationella forskningsprogrammet inom migration och integration					38	118
Varav Vetenskapsrådets övriga utlysningar	126	111	157	178	154	88
Antal beviljade bidrag	8	9	19	29	25	25
Varav Nationella forskningsprogrammet inom migration och integration				5	4	11
Varav Vetenskapsrådets övriga utlysningar	8	9	19	24	21	14
Beviljandegrad: Alla ansökningar	6 %	8 %	12 %	16 %	13 %	12 %
Beviljandegrad: Nationella forskningsprogrammet inom migration och integration					11 %	9 %
Beviljandegrad: Övriga utlysningar	6 %	8 %	12 %	16 %	14 %	16 %

Källa: Prisma 2020-01-26.³⁹

Beviljandegraden har varit runt tio procent för forskning som beviljats i utlysningar inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration.

Beviljandegraden för forskning som handlar om migration och integration, men som beviljats i övriga utlysningar låg under åren 2018 och 2019 högre, på 14 respektive 16 %. Det är dock svårt att säga om dessa ansökningar skulle ha haft en bättre eller sämre chans i forskningsprogrammets utlysningar, då det är konkurrensen i den aktuella beredningsgruppen som är avgörande. Beviljandegraden för projektbidrag

³⁹ Identifieringen av ansökningar inom migration och integration gjordes i två steg: (1) första identifiering enligt nyckelord (migration, integration, refugee, immigrant, invandrare, nyanländ, migrant, invandring, diaspora, remittances, multiculturalism och segregation) inom samtliga ämnesområden, (2) Manuell granskning av samtliga ansökningar för att avgöra om ansökan är inom migration och/eller integration.

(fria och riktade) inom humaniora och samhällsvetenskap låg 2019 på 12 %, och varierade mellan beredningsgrupper på 8 och 23 %.⁴⁰

Tabell 9 redovisar hur forskningsprogrammets finansierade projekt och forskningsmiljöer fördelas på forskningsämnen (enligt SCB/UKÄ kod på 5-siffernivå). Tabellen visar att finansierade projekt och miljöer har en bred spridning av olika forskningsämnen, men med en tonvikt inom samhällsvetenskap och då specifikt inom sociologi och IMER.

Tabell 10 redovisar hur forskningsprogrammets finansierade projekt och miljöer fördelas utifrån forskningens inriktning (samma indelning som tabell 5 i kapitel 4). Tabellen visar även här på en bred spridning av olika forskningsinriktningar. Flest bidrag återfinns inom forskningsinriktningen *Integration*, vilket även var fallet för övrig forskningsfinansiering inom migration och integration (se tabell 5).

⁴⁰ Högst beviljandegrad fanns för utlysningen av projektbidrag inom rasism (23 %), och lägst beviljandegrad fanns inom beredningsgrupp HS-B (7,6 %, HS-B bereder ansökningar inom företagsekonomi, nationalekonomi, ekonomisk historia, ekonomisk geografi och kulturgeografi), (Prisma 2020-02-02).

Tabell 9. Projekt och forskningsmiljöer finansierade av det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration 2017–2019, fördelat på forskningsämne

SCB-kod	Forskningsämne (5-siffernivå)	Antal bidrag	Finansiering (kr)
Medicin och hälsovetenskap		3	23 050 000
30302	Folkhälsovetenskap, global hälsa, socialmedicin och epidemiologi	3	23 050 000
Samhällsvetenskap		14	106 123 927
50201	Sociologi	5	37 061 902
50202	Internationell migration och etniska relationer	5	35 542 553
50401	Nationalekonomi	1	17 670 000
50601	Företagsekonomi	1	5 887 872
50901	Statsvetenskap	1	5 508 000
50904	Tvärvetenskapliga studier inom samhällsvetenskap	1	4 453 600
Humaniora och konst		3	15 418 724
60201	Jämförande språkvetenskap och allmän lingvistik	2	11 919 719
60101	Historia	1	3 499 005
Totalsumma		20	266 135 302

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Notering: Finansiering via NordForsk är ej medtaget.

Tabell 10. Projekt och forskningsmiljöer finansierade av det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration 2017–2019, fördelat på forskningens inriktning

Forskningens inriktning	Antal bidrag	Finansiering (kr)
Integration	14	104 282 006
Social service inkl. civila samhället	4	30 490 030
Hälsa (fysisk och/eller psykisk)	3	23 050 000
Arbetsmarknad	2	23 557 872
Familj, unga och gamla	2	9 389 061
Språk och kommunikation	2	11 919 719
Kultur, religion och normer	1	5 875 324
Utbildning		
Bostad		
Politisk och demokratisk delaktighet		
Påverkan på samhället	3	27 133 229
Samhällelig påverkan	2	21 625 229
Migration och rapportering i litteratur och media	1	5 508 000
Migration, extremism, rasism och utanförskap		
Migration	2	8 801 611
Migrationsflöden	2	8 801 611
Kriser		
Miljöförändring		
Oklassificerad – allmän	1	4 375 805

Totalsumma	20	144 592 651

Källa: SweCRIS 2020-12-23. Notering: Indelning i Forskningens inriktning enligt egen klassificering (se sid 30. Finansiering via NordForsk är ej medtaget.

För att mäta forskningens kvalitet tillämpar Vetenskapsrådet en kollegial bedömning (peer review). Detta gäller både då ansökningar ska bedömas och då forskningsresultat ska värderas. Baserat på de diskussioner som beredningsgruppen gjort vid bedömning av ansökningarna till det nationella programmets utlysningar, har de beviljade bidragen hållit hög vetenskaplig kvalitet samt haft en hög samhällsrelevans.⁴¹ Däremot är det för tidigt att uttala sig om i vilken grad forskningsprogrammet också har bidragit till högkvalitativa forskningsresultat, då flertalet projekt ännu inte är färdigställda.

En aspekt som ofta anses bidra till att skapa högkvalitativ forskning är samarbete med forskare från andra länder. Utlysningen i samarbete med NordForsk bestod enbart av projekt med internationella samarbeten. För forskningsprogrammets utlysningar 2018 och 2019, var också medverkan av utländska forskare hög.

Tabell 11 redovisar andel ansökningar 2018 och 2019 där minst en deltagande forskare är verksam vid ett utländskt lärosäte. Ser vi till ansökningar med mer än en forskare i projektet/forskningsmiljön, hade 35 % av de totala ansökningarna och 36 % av de beviljade bidragen, minst en deltagande forskare från ett utländskt lärosäte.

⁴¹ Ett annat sätt att mäta ansökningarnas kvalitet kan vara att studera vilka betyg de fått av beredningsgrupperna. Då olika beredningsgrupper tenderar att tillämpa Vetenskapsrådets betygsskalor på lite olika sätt, är detta dock ett högst osäkert mått, som vi därför valt bort i diskussionen kring kvalitet.

Tabell 11. Andel forskare vid utländska lärosäten som deltagit i utlysningar 2018 och 2019 i det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration

	Antal projekt och forskningsmiljöer	Antal projekt och forskningsmiljöer med forskare vid utländska lärosäten	Andel projekt och forskningsmiljöer med forskare vid utländska lärosäten
Antal ansökningar			
<i>Antal forskare i projektet = 1</i>	22	0	0
<i>Antal forskare i projektet > 1</i>	136	48	35 %
Beviljade ansökningar			
<i>Antal forskare i projektet = 1</i>	1	0	0
<i>Antal forskare i projektet > 1</i>	14	5	36 %

Källa: Prisma 2020-08-25. Notering: Finansierade projekt 2017 beviljades genom avlyft av den ordinarie utlysningen. Finansierade projekt inom NordForsk 2018/2019 har samtliga deltagare från ett utländskt lärosäte. De redovisas inte i tabellen.

5.2.2 Programspecifika mål 2, 3 och 4

Programspecifika mål

2. Att bidra till evidensbaserad politik och förvaltning.
3. Att bidra till en stark anknytning mellan forskning och den högre utbildningen.
4. Att bidra till en utvecklad dialog mellan forskare, praktiker och beslutsfattare.

En uppföljning av målen 2, 3 och 4 inriktas på vad forskningsprogrammet har gjort för att skapa förutsättningar för dessa mål. Forskningsprogrammets satsningar på att tillgängliggöra, sprida och främja nyttjandet av forskningsresultat, har alla varit insatser för att bidra till dessa mål, i synnerhet mål 2 och 4.

Att forskningsprogrammet tillsammans med Delmi har anordnat seminarier och publicerat policy briefs, innebär att det har skapats förutsättningar för dels att bidra till en evidensbaserad politik och förvaltning, dels att bidra till en utvecklad dialog mellan forskare, praktiker och beslutsfattare. Forskningsprogrammet har även, för

beviljade projekt och forskningsmiljöer, hållit en workshop om hur forskarna kan förbättra sin forskningskommunikation.

Utöver att tillgängliggöra och sprida forskning genom seminarier och policy briefs är andra möjliga typer av aktiviteter till exempel skraddarsydda möten och rundabordssamtal, och att sammanställa populärvetenskapliga forskningsöversikter. Överväganden kring möjliga aktiviteter måste dock koordineras med aktiviteter arrangerade av andra aktörer.

Det programspecifika målet ”att bidra till en stark anknytning mellan forskning och den högre utbildningen” är ett mål som kräver en något mer utvecklad diskussion av dels hur ”anknytning mellan forskning och högre utbildning” kan tolkas, dels hur forskningsprogrammet om migration och integration skulle kunna bidra till målet.

En första iakttagelse är att detta mål kan ses från två håll, dels att forskning bidrar till att stärka den högre utbildningen, dels att den högre utbildningen stärker forskningen. (Med ”högre utbildning” avses grund-, avancerad- och forskarutbildning på högskola och universitet.)

Forskningen bidrar till att stärka den högre utbildningen genom att bidra till ett vetenskapligt angreppssätt och en förståelse för forskning, och genom att utbildningen anpassas till forskningsresultat från forskningsfronten. Den första av dessa avser bland annat att utbildningen lär ut ett kritiskt förhållningssätt, vetenskapliga metoder, samt förmåga att identifiera, förstå och tolka forskningsresultat. I denna dimension kan även inkluderas att synliggöra forskning och forskare, exempelvis genom att forskare undervisar och ger forskningen ett ansikte. Den andra aspekten, att utbildningen är i linje med forskningsfronten, innebär att kursplanen och kurslitteraturen är anpassad till aktuell forskning.

Att det ska finnas ett nära samband mellan forskning och utbildning regleras i Högskolelagen (1 Kap. 3§). Högskolelagen säger även att utbildningen ska vila på vetenskaplig eller konstnärlig grund (1 Kap. 2§). Universitetskanslersämbetet (UKÄ) utvärderar om utbildningar på grundnivå och avancerad nivå bedrivs så att det finns ett nära samband mellan forskning och utbildning.⁴²

På nationell nivå och lärosätetsnivå finns därför redan mekanismer för att säkerställa kopplingen mellan forskning och utbildning. Frågan är då vilken roll ett nationellt forskningsprogram har och vad det kan göra. Att forskningsprogrammet finansierar forskningsprojekt och forskningsmiljöer innebär att forskningsfältet stärks i bred bemärkelse, vilket i sin tur stärker förutsättningar för en starkare anknytning mellan forskningen och den högre utbildningen. Å andra sidan innebär ett beviljat projekt för den enskilda forskaren inte sällan att denna kommer att undervisa något mindre (se resultat från forskarenkäten, avsnitt 6.2). Forskningsprogrammet bidrar därför främst till målet om anknytning indirekt genom att finansiera forskning. Övriga insatser som möjligen skulle kunna vara önskvärda är att skapa en större medvetenhet om dessa frågor, exempelvis genom att diskutera nyttan med forskares medverkan i undervisningen och i framtagandet av kursplaner, och att synliggöra forskares medverkan i utbildningen. Det går även att tänka sig att studenters medverkan i forskningsprojekt ytterligare stärker dessa

⁴² UKÄ (2016), sid 10.

studenters lärande, och att de kan bidra med nya perspektiv till forskningen.

5.2.3 Programspecifikt mål 5

Programspecifikt mål:

5. Att bidra till jämställdhet.

Forskningsprogrammet har bidragit till jämställdhet genom att de beviljade bidragen har en jämn fördelning mellan män och kvinnor avseende projektledare/huvudsökande. Vetenskapsrådets jämställdhetsstrategi säger att det ska vara samma beviljandegrad för kvinnor och män och samma genomsnittliga storlek på bidragsbeloppen till kvinnor och män med hänsyn tagen till forskningens karaktär och till stödformen. Processen för beredning är utformad för att ge en likvärdig bedömning av ansökningar oberoende av kön. I beredningen av forskningsansökningar inom humaniora och samhällsvetenskap tillämpas även ett randvillkor för att prioritera underrepresenterat kön mellan ansökningar som bedöms vara kvalitetsmässigt likvärdiga.⁴³ Vetenskapsrådets process för forskningsberedning innehåller därmed flera moment som ska säkerställa en likvärdig och rättvis process.

Tabell 12 redovisar beviljade bidrag 2017–2019, uppdelat på antal bidrag, totalt beviljat belopp, genomsnittligt belopp och beviljandegrad. År 2017 finansierades fler projektbidrag med kvinnliga projektledare än med manliga. Detta år beviljades projekt för finansiering genom avlyft från den ordinarie utlysningen, varför beviljandegrad inte redovisats, då det skulle behövas en redovisning av beviljandegrader för flera olika beredningsgrupper. Vetenskapsrådets generella riktlinjer för en jämställd och likvärdig process gällde under samtliga år.

⁴³ Vetenskapsrådet (2020).

Tabell 12. Beviljade bidrag inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration 2017–2019

	Totalt	Kvinnor	Män
Projektbidrag 2017 (avlyft)*			
<i>Antal bidrag</i>	5	4	1
<i>Beviljat belopp kr</i>	20 154 933	16 554 933	3 600 000
<i>Genomsnittligt belopp</i>	4 030 987	4 138 733	3 600 000
Bidrag till forskningsmiljö 2018			
<i>Antal bidrag</i>	4	2	2
<i>Beviljat belopp kr</i>	70 540 000	35 660 000	34 880 000
<i>Genomsnittligt belopp</i>	17 635 000	17 830 000	17 440 000
<i>Beviljandegrad</i>	12%	13%	11%
Projektbidrag 2019			
<i>Antal bidrag</i>	11	5	6
<i>Beviljat belopp kr</i>	53 897 718	24 044 845	29 852 873
<i>Genomsnittligt belopp</i>	4 899 793	4 808 969	4 975 479
<i>Beviljandegrad</i>	10 %	8 %	14 %
Projektbidrag NordForsk 2018/2019**			
<i>Antal bidrag</i>	7	4	3
<i>Beviljat belopp kr</i>	88 061 300	49 647 782	38 413 518
<i>Genomsnittligt belopp</i>	12 580 186	12 411 946	12 804 506

Källa: Prisma och NordForsk. Notering: Kön avser projektledarens kön. *Beviljandegrad har ej redovisats, då det kräver en redovisning av beviljandegrader från flera olika beredningsgrupper. **Antal bidrag avser totalt antal beviljade projekt. Sverige medfinansierade fem projekt, varav fyra där projektledaren är kvinna och ett där projektledaren är man. Då NordForsk-utlysningen gjordes i två steg, med skissansökan först och fullständig ansökan endast för ett fåtal utvalda redovisas inte beviljandegrad, då de inte är jämförbara med de övriga utlysningarna 2018 och 2019.

För åren 2018 och 2019 var könsfördelningen jämn avseende både antal bidrag och genomsnittligt beviljat belopp. Dessa två omgångar gjordes utlysningen inom ramen för det nationella programmet och bedömdes i en enda beredningsgrupp, varför det fungerar att jämföra beviljandegrader.

För de beviljade bidragen i utlysningen i samverkan med NordForsk var tre projektledare män och fyra kvinnor. För utlysningen som helhet var således könsfördelningen jämn. Av de projektbidrag som fick finansiering från Sverige (och som därmed hade deltagare från Sverige) var en projektledare man samtidigt som fyra var kvinnor.⁴⁴

Sammanfattningsvis har det nationella forskningsprogrammet finansierat 25 bidrag (projekt eller miljöer), med totalt 165 miljoner kronor. Av dessa bidrag gick 15 stycken till projekt/forskningsmiljöer där projektledaren är kvinna, och 10 till projekt/forskningsmiljöer där projektledaren är man.

Det programspecifika målet att bidra till jämställdhet avser inte bara könsbalans bland projektledarna, utan även forskningens innehåll. Med detta menas att forskningen, i de fall det kan anses relevant, studerar köns- och genusaspekter eftersom detta i förlängningen kan bidra till att skapa förutsättningar för ett jämställt samhälle. Utifrån en genomläsning av de beviljade bidragens abstracts (exklusive de som finansierats av NordForsk, eftersom dessa delvis finansieras av andra forskningsfinansiärer) framgår att tre av 20 projekt/forskningsmiljöer studerar köns- eller genusaspekter. Detta är dock troligen en underskattning då flera projekt/forskningsmiljöer ämnar studera migranter, där kön/genus är en ofta förekommande variabel som studeras trots att det inte nämns i abstract.

5.2.4 Programspecifika mål 6, 7 och 8

Programspecifika mål

6. Att forskningsprogrammet är väl koordinerat med andra satsningar nationellt och internationellt, och att det skapas synergier.
7. Att forskningsprogrammet anpassas och utformas till de olika forskningsområdenas förutsättningar och bedrivs i flexibla former.
8. Att forskningsprogrammet skapar förutsättningar för tvärvetenskaplig och tvärssektoriell samverkan.

De tre avslutande programspecifika målen rör forskningsprogrammets utformning och interna arbete. Dessa mål är svåra att mäta, däremot går det att studera hur

⁴⁴ Totala beviljade medel från Sverige var 20 704 915 kr, där 17 452 872 gick till de fyra projekt där projektledaren är kvinna, och 3 352 043 till det projekt där projektledaren är man.

forskningsprogrammet skapat förutsättningar för nå målen. Här ingår till exempel arbetet med forskningsagendan och med att kontinuerligt följa området samt den dialog och samverkan som sker med övriga forskningsfinansiärer och andra relevanta aktörer.

Att koordinera forskningsprogrammet med andra satsningar har dels gjorts genom den kartläggning av pågående forskning och av aktörer inom forskningsområdet som finns i forskningsagendan från 2018, dels genom en kontinuerlig dialog och samverkan med de aktörer som ingår i programkommittén (för närvarande Formas, Forte, Delmi, Migrationsverket, Sida och SKR), samt övriga nationella forskningsprogram.

Forskningsprogrammet har anpassats till forskningsområdet och har bedrivits i flexibla former, genom att tre olika bidragsformer utlysts: projektbidrag, bidrag till forskningsmiljöer, och forskningsprojekt i internationellt samarbete (NordForsk), vilka ansetts bidra till den svenska migrations- och integrationsforskningen på lite olika sätt. Genom projektbidragen har programmet bidragit till mångfald i forskningsfältet eftersom det säkerställt att många olika projektledare och forskningsidéer fått stöd. Bidragen till forskningsmiljöer har möjliggjort djup samt varaktiga samarbeten och långsiktighet i fältet. Forskningsprojekt i internationellt samarbete har bidragit till kunskapsöverföring mellan forskare i olika länder. För att underlätta att forskningsprogrammet är flexibelt i relation till aktuella och framtida samhällsfrågor har utlysningarna av projektbidrag och bidrag till forskningsmiljöer hållits så fria och forskarinitierade som möjlig, och forskarna har själva föreslagit forskningsområden. På så sätt har forskarna identifierat viktiga samhällsfrågor, med så lite fördefinierad styrning som möjligt. Utlysningen av bidrag till forskningsmiljöer uppmuntrade även gränsöverskridande och tvärvetenskaplig forskning. Samtliga utlysningar har bedömts av beredningsgrupper med ledamöter från olika vetenskapliga discipliner, vilket skapade förutsättningar för tvärvetenskapliga forskningsprojekt och forskningsmiljöer. Tvärvetenskaplighet var dock inte ett krav vid bedömning.

Tabell 13 redovisar beviljade bidrag inom forskningsprogrammet och huruvida projektbidragen och forskningsmiljöerna var tvärvetenskapliga. I ansökan kunde den sökande ange upp till tre SCB/UKÄ-koder över forskningsämne. Dessa kan användas för att beskriva projektets eller forskningsmiljöns grad av tvärvetenskaplighet. Tabellen visar att allra flest bidrag har beviljats för projekt/forskningsmiljöer som har specificerat endast ett forskningsämnese område. Det allra vanligaste var projekt inom samhällsvetenskap.

Tabell 13. Multi- och tvärvetenskap – beviljade bidrag inom nationella forskningsprogrammet inom migration och integration 2017–2019

	Bidrag till forskningsmiljö	Projektbidrag
Ett forskningsämne	2	11
<i>Medicin och hälsovetenskap</i>	1	2
<i>Samhällsvetenskap</i>	1	6
<i>Humaniora och konst</i>	0	3
Multivetenskapligt (flera forskningsämnen inom ett och samma forskningsämnesområde)	2	6
<i>Samhällsvetenskap</i>	2	6
Tvärvetenskapligt (flera forskningsämnen inom olika forskningsämnesområden)	0	2
<i>Samhällsvetenskap – Humaniora och konst</i>	0	2

Källa: Prisma 2020-09-07. Notering: Tabellen inkluderar ej projektbidrag inom NordForsk.

För att studera projektens och forskningsmiljöernas grad av tvärvetenskaplighet, har två definitioner använts: multivetenskapligt (vilket avser flera forskningsämnen *inom samma* forskningsämnesområde, exempelvis statsvetenskap och nationalekonomi vilka båda är inom samhällsvetenskap), samt tvärvetenskapligt (vilket avser flera forskningsämnen *inom olika* forskningsämnesområden, exempelvis sociologi och historia vilket är inom samhällsvetenskap respektive humaniora).⁴⁵ Tabellen visar att det är vanligast att endast ett forskningsämne är representerat, följt av multivetenskapligt och därefter tvärvetenskapligt.

En ytterligare aspekt avseende de beviljade bidragens bredd, är att studera karriärålder. Tabell 14 redovisar karriärålder för projektledaren för forskningsprogrammets beviljade bidrag. Karriärålder avser antal år efter disputation. Tabellen visar att det bland beviljade bidrag finns en spridning av olika karriärålder, med en övervikt av forskare med högre karriärålder. Denna övervikt är till viss del förväntad eftersom det ofta är den mest erfarna i forskargruppen som leder projektet. Särskilt gäller detta forskningsmiljöer, som ofta byggs upp under ledning av en senior forskare.

⁴⁵ Multivetenskapligt avser i detta sammanhang där flera forskningsämnen (SCB/UKÄ-kod på 5-siffernivå) är inom samma forskningsämnesområde (SCB/UKÄ-kod på 1-siffernivå). Tvärvetenskap avser i detta sammanhang där flera forskningsämnen (5-siffernivå) är inom olika forskningsämnesområden (1-siffernivå).

Tabell 14. Karriärålder – beviljade bidrag inom nationella forskningsprogrammet inom migration och integration 2017–2019

Karriärålder	Bidrag till forskningsmiljö	Projektbidrag
0–2	0	1
3–7	1	3
8–12	1	5
>12	2	7

Källa: Prisma 2020-09-07. Notering: Karriärålder är antal år efter disputation. Tabellen inkluderar ej projektbidrag inom NordForsk.

6. Undersökning: Synpunkter från forskare och praktiker

Kapitlet redogör för synpunkter från det nationella forskningsprogrammets referensgrupp, samt för erfarenheter och behov identifierade i enkäter till forskare och praktiker inom migrations- och integrationsfältet. Det kompletterar forskningsagendan från 2018.

6.1 Synpunkter från forskningsprogrammets referensgrupp

Det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration har sedan starten 2017 haft en referensgrupp med forskare, vars syfte är att ge vägledning om forskningsområdet och möjliga inriktningar för forskningsprogrammet. Referensgruppen har främst varit aktiv i uppstarten av det nationella forskningsprogrammet, men sammankallades även under senkvåren 2020 för att diskutera framtida inriktning för forskningsprogrammet.⁴⁶ Frågorna som diskuterades rörde om det fanns nya viktiga utmaningar inom migrations- och integrationsområdet samt vilken typ av utlysningar och satsningar som de bedömde att svensk migrations- och integrationsforskning särskilt skulle kunna dra nytta av.

Sammanfattning av diskussionen

Referensgruppen ansåg att projektbidrag är en lämplig bidragsform eftersom den innebär att man kan finansiera ett relativt stort antal forskare med många olika forskningsinriktningar. Man lyfte även att projektbidrag ger lika möjligheter till forskare oavsett om de är del av en stark forskningsmiljö eller om de är en av få migrations/integrationsforskare vid sin institution eller sitt lärosäte.

Utöver projektbidrag framhöll referensgruppen forskarskolor, postdok och gästforskare som särskilt viktiga bidragsformer. Motiveringen för att finansiera forskarskolor var att det finns många doktorander som forskar om migration och integration, men utan att tillhöra något egentligt nätverk kring dessa frågor. Istället tillhör de ofta ett nätverk inom sin ämnesdisciplin. En tvärvetenskaplig forskarskola skulle därför vara önskvärd, menade referensgruppen. Det skulle även kunna möjliggöra tvärvetenskapliga samarbeten på sikt.

Motiveringen för postdok-bidrag var att många nydisputerade befinner sig i en ansträngd situation, och att man med ett postdok-bidrag satsar på nästa generations forskare inom migration och integration. Bidragsformen internationell postdok ger även möjlighet till nya perspektiv, vilket gruppen framhöll som viktigt. Gästforskare

⁴⁶ Närvarande från referensgruppen var: Lisa Salmonsson (sociologi, Örebro universitet), Mahmood Arai (nationalekonomi, Stockholms universitet), Elisabeth Mangrio (barnsjuksköterska, migration och hälsa, Malmö universitet), Mattias Tydén (historia, Stockholms universitet), Roger Andersson (kulturgeografi, Uppsala universitet), Solvig Ekblad (psykologi och mångkulturell sjukvårdsforskning, Karolinska institutet), Lisa Åkesson (socialantropologi, Göteborgs universitet), Rebecca Thorburn Stern (folkrätt, Uppsala universitet), Stefan Jonsson (IMER, litteraturvetenskap, Linköpings universitet) och Päivi Juvonen (svenska som andraspråk, allmän lingvistik, Linnéuniversitetet).

menades vara en relativt billig stödform, som samtidigt bidrar väsentligt till utvecklingen av den miljö gästforskaren besöker.

Referensgruppen menade vidare att det finns en mängd aktuella frågor att studera, inte minst sådana som aktualiserats av Coronapandemin, men var överens om att utlysningarna av bidragen ändå bör hållas så fria och forskarinitierade som möjligt och inte begränsas till ett fåtal prioriterade teman. Man menade att det forskarinitierade inslaget borgar för en stor bredd av studerade forskningsinriktningar.

Flera i referensgruppen lyfte att det däremot kan vara önskvärt att fundera på hur utlysningstexterna formuleras för att på så vis uppmuntra vissa specifika forskningsämnen eller forskningsinriktningar, samtidigt som utlysningen inte begränsas till att enbart gälla dem. Man framhöll vikten av att de projekt som i slutändan finansieras också omfattar tvärvetenskapliga projekt, samt att både projekt med kvantitativ och kvalitativ metod finansieras.

Referensgruppen diskuterade även hur de såg på utlysningar i internationell samverkan. Man ansåg att det kan vara ett sätt att stärka svensk forskning i ett internationellt sammanhang och på samma gång ge svenska forskare möjlighet att studera migration ur ett mer globalt perspektiv. Samtidigt framhöll de att utlysningar i internationell samverkan kan medföra ökad administration för forskarna, och att de därför måste vägas mot andra alternativa satsningar.

6.2 Enkätundersökning riktad till forskare

För att få en bild av vad som karaktäriserar Sverigebaserade migrations- och integrationsforskarens arbete genomfördes under hösten 2020 en enkätundersökning riktad till denna grupp. Enkäten fokuserade på frågor om:

- spridning av forskningsresultat till det omgivande samhället
- praktikers bidrag till forskning
- forskningens anknytning till den högre utbildningen
- framtidsutsikter för forskningsområdet.

Enkäten skickades ut till de 155 forskare som har sökt eller beviljats bidrag från det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration.

Av de 73 personer som responderade var det 43 kvinnor och 26 män (och en person ville ej uppge kön). Respondenterna uppvisade en god representation av både doktorer, docenter och professorer, med en övervikt mot docenter. En stor andel av respondenterna (33 personer) uppgav dessutom att de ingår i en fysisk eller virtuell centrumbildning med fokus på migration och integration. 22 stycken av respondenterna hade beviljats bidrag från Vetenskapsrådet inom ramen för det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration.

Ämnesmässigt befann sig de flesta av respondenternas ansökningar inom samhällsvetenskap, följt av medicin och hälsovetenskap. Åtta personer angav att projektet var tvärvetenskapligt. Fem personer angav humaniora och konst, och endast en person inom naturvetenskap respektive teknik (se tabell 15).

Ämnesfördelningen som respondenterna angav överensstämmer på en övergripande

nivå med den ämnesfördelning inom migration och integration, enligt statistik från SweCRIS, som redogjordes för i avsnitt 4.1.

Tabell 15. Antal respondenter per forskningsämnesområde

Forskningsämnesområde	Antal svar
Samhällsvetenskap	48
Medicin och Hälsovetenskap	10
Tvärvetenskap (mellan minst två av övriga ämnesområden)	8
Humaniora och konst	5
Naturvetenskap	1
Teknik	1
Totalsumma	73

Källa: Enkät till forskare 2020.

6.2.1 Spridning av forskningsresultat

Den första delen av enkäten innehöll frågor om forskarnas kommunikation av forskningsresultat till det omgivande samhället. Figur 7 redovisar vilka huvudsakliga målgrupper som forskarna anser sig ha. Den största målgruppen i dagsläget är "Allmänheten i stort", "Myndigheter" samt "Journalister och media". Frågar vi istället vilka målgrupper forskarna helst skulle vilja kommunicera med de nästkommande åren, är de största målgrupperna "Beslutsfattare och politiker", "Allmänheten i stort" och "Myndigheter". Den största skillnaden mellan kommunikationen idag och den önskade kommunikationen för de nästkommande åren är således en ökad kommunikation med beslutsfattare och politiker.

Figur 8 visar hur forskarna svarat att de kommunicerar sin forskning idag, och hur de helst önskar att kommunicera den de nästkommande åren. De vanligaste sätten att kommunicera idag är genom "Populärvetenskapliga böcker, rapporter och artiklar", "Riktade seminarier till en utomakademisk publik", samt genom "Direkta kontakter med praktiker". Önskade kommunikationskanaler för de nästkommande åren är seminarier och populärvetenskapliga publiceringar, samt "Intervjuer i media." Den största förändringen mellan kommunikation idag och de nästkommande åren är dock att forskarna önskar kommunicera mer genom debattartiklar. Med andra ord verkar det finnas ett relativt stort intresse för att kommunicera genom media.

Enkätens nästa fråga handlade om vilka eventuella hinder som föreligger för att forskarna ska kunna kommunicera sin forskning till det omgivande samhället. Forskarna uppger "För många andra arbetsuppgifter med högre prioritet", "Brist på avsatta resurser för forskningskommunikation", att kommunikation av forskning har

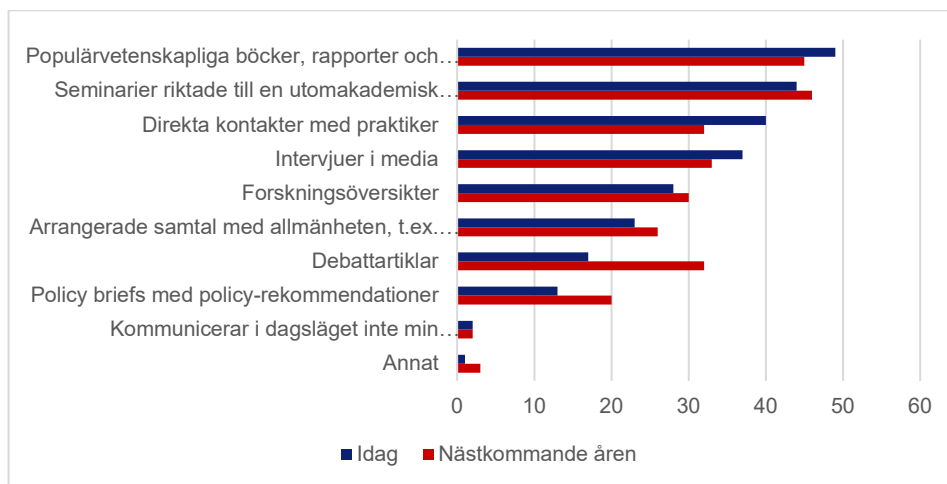
ett ”Lågt meritvärde vid befordran eller tjänstetillsättning”, samt att det finns en ”Oro för hot och trakasserier”.

Figur 7. Fråga till forskarna – Vilka är de huvudsakliga målgrupperna för er forskningskommunikation till omgivande samhället idag (de senaste fem åren) och vilka skulle du vilja kommunicera med de nästkommande åren? (antal svar, flera svarsalternativ möjliga)

Källa: Enkät till forskare 2020. Förtydligande av kategorier: Civilsamhälle, föreningsliv och ideella organisationer; Specifika yrkesgrupper som är berörda av min forskning (t.ex. jurister, ingenjörer, läkare m.fl.); Lärare och/eller skolelever (grundskola och gymnasium).

Figur 8. Fråga till forskare – Hur kommunicerar du i dagsläget (minst en gång under den senaste 5-årsperioden) din forskning som rör migration och integration till det omgivande samhället, och hur de skulle vilja kommunicera de nästkommande åren (antal svar, flera svarsalternativ möjliga)

Källa: Enkät till forskare 2020. Förtydligande av kategorier: Populärvetenskapliga böcker, rapporter och artiklar (inkl. webb); Seminarier riktade till en utomakademisk publik; Arrangerade samtal med allmänheten, t.ex. vid science caféer, vetenskapsfestivaler, mässor och museer; Kommunicerar i dagsläget inte minst en gång under den senaste 5-årsperioden/vill ej kommunicera den framöver.

Forskarnas svar i tabell 16 har stora likheter med hur forskare i allmänhet (dvs. även utanför migrations- och integrationsfältet) svarar avseende upplevda hinder för att kommunicera sin forskning.⁴⁷ Däremot avviker forskare inom migration och integration tydligt genom att så många har uppgett ”Oro för hot och trakasserier” som ett av de största hindren. Att oro för hot och trakasserier är ett av de största hindren för offentlig kommunikation om forskningsresultat i det här området är något som forskningsprogrammet måste förhålla sig till. Det visar att frågor som rör migration och integration är känsliga i samhällsdebatten, och att forskare som uttalar sig upplever att de riskerar att hamna i en utsatt situation. Detta gör att det finns anledning för programmet att även fortsatt lyfta och ge råd om kommunikation, och att finna trygga kommunikationsvägar.

⁴⁷ Vetenskap & Allmänhet (2019). sid 66

Tabell 16. Fråga till forskare – Vilka är de största hindren för dig att kommunicera din forskning till det omgivande samhället (antal svar, flera svarsalternativ möjliga)

Svarsalternativ	Antal svar
För många andra arbetsuppgifter med högre prioritet	47
Brist på avsatta resurser för kommunikationsarbete	38
Lågt meritvärde vid befordran/tjänstetillsättning	23
Oro för hot och trakasserier	20
Svårigheter att hitta lämpliga tillfällen och/eller målgrupper	14
Det finns inga hinder	9
Etiska problem med att kommunicera min forskning	6
Om annat, specificera	6
Omvärlden saknar intresse för mitt forskningsområde	5
Brist på kunskap om hur jag effektivt kommunicerar forskning	4
Forskningen är för komplicerad för att förklara för målgrupperna	4
Negativ syn på kommunikation bland kollegor	3
Vet ej/vill ej uppge	1

Källa: Enkät till forskare 2020.

6.2.2 Praktikers bidrag till forskning

Det andra avsnittet i enkäten innefattade frågor om forskarnas erfarenhet av praktikers bidrag och medverkan i forskningen. En praktiker definieras här som en person som arbetar praktiskt med migration och integration utanför akademien.

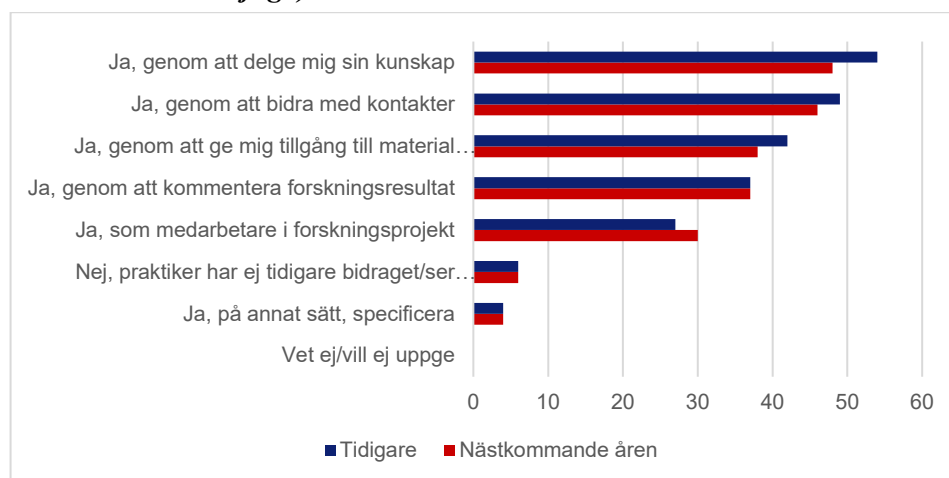
Det vanligast förekommande sätt som praktiker bidrar till forskningen uppges vara genom att delge sin kunskap, att bidra med kontakter och att ge tillgång till material. Det verkar dock inte vara några större skillnader mellan hur praktiker bidrar idag, och hur forskarna önskar att praktikerna bör bidra framöver (se figur 9). Endast ett fåtal (6 forskare) uppger att praktiker inte har bidragit eller inte ser ett behov av det framöver.

Majoriteten av forskarna som besvarat enkäten (64 av 73 personer) upplever att praktiker har kunnat bidra till deras forskning om migration och integration i den mån det har varit relevant och funnits ett behov. I de fall forskare anger att praktiker inte bidragit beror det på att det inte ansetts relevant, att forskningen främst baseras på registerbaserad statistik, eller att forskarna inte haft resurser eller personliga kontakter med praktiker. Det tycks således finnas ganska bra vägar för praktiker att bidra med sin kunskap till forskningen.

En stor andel av forskarna (30 av 73 personer) uppger att de före, under eller parallellt med forskningen själva har arbetat praktiskt med frågor som rör migration och integration. De flesta av dessa (19 personer) var verksamma som forskare parallellt med sitt praktiska engagemang. Den praktiska verksamhet som forskarna främst har erfarenhet av är civilsamhällesorganisationer.

Ett mindre antal anger att de varit aktiva inom myndigheter och förvaltning (5 personer), medan endast en uppger att hen varit aktiv inom politiken eller som beslutsfattare i stat, region eller kommun. Det verkar alltså som de särskilda kunskaper man tillägnar sig som praktiker och de särskilda kunskaper man tillägnar sig som forskare i ganska stor utsträckning också kommer till användning i den andra gruppen, även om det finns utrymme för utveckling.

Figur 9. Fråga till forskare – har praktiker utanför akademien någon gång bidragit till den forskning som du bedrivit om migration och integration, och skulle du vilja att de bidrog de nästkommande åren (antal svar, flera svarsalternativ möjliga)

Källa: Enkät till forskare 2020. Förtydligande av kategorier: Ja, genom att ge tillgång till material (t.ex. dokument); Nej, praktiker har ej tidigare bidraget/ser inte behov av det framöver.

6.2.3 Anknytning mellan forskning och högre utbildning

Den tredje gruppen av enkätfrågor avsåg anknytningen mellan forskning och den högre utbildningen.

En stor andel av forskarna (58 personer) uppger att de undervisar eller handleder studenter inom migration och integration. Av dessa uppger 19 personer att de undervisar inom ramen för ett utbildningsprogram som fokuserar på migration och

integration. Av de forskare som inte undervisar inom migration och integration, undervisar flera istället inom något annat ämne, medan endast ett fåtal (3 forskare) uppger att de inte undervisar alls (se tabell 17).

Detta tyder på att aktiva forskare inom migration och integration har en anknytning till den högre utbildningen. Undervisningen sker på alla nivåer, från grund- till forskarutbildningsnivå, varför det finns förutsättningar för en relativt utbredd kunskapsöverföring om migrations- och integrationsforskning från undervisande forskare till studenter.

Tabell 17. Fråga till forskarna – Vid sidan av din forskning, undervisar eller handleder du studenter inom migration och integration? (antal svar, flera svarsalternativ möjliga)

Svarsalternativ	Antal svar
Ja, på grundutbildning (kandidat)	38
Ja, på avancerad nivå (master)	45
Ja, på forskarutbildning	41
Ja, på annan typ av undervisning (t.ex. uppdragsutbildning)	14
Nej, jag undervisar inte alls	3
Nej, jag undervisar inte om migration och integration, men däremot andra kurser	13

Källa: Enkät till forskare 2020.

En viktig fråga är även hur undervisningsmängden påverkas när en forskare erhåller externa forskningsmedel. En tredjedel av de undervisande forskarna uppger att undervisningsmängden är ungefär oförändrad. De flesta uppger dock att undervisningsmängden minskar något, samtidigt som endast ett fåtal (3 forskare) uppger att undervisningsmängden minskar så pass mycket att de inte undervisar alls eller mycket lite (se tabell 18). Sammantaget pekar detta på att beviljade forskningsmedel oftast inte innebär någon avsevärd minskning i mängden undervisning, vilket gör att anknytningen mellan undervisande forskare och den högre utbildningen hålls någorlunda intakt även då dessa beviljas forskningsmedel.

Tabell 18. Fråga till forskarna – Hur påverkas din undervisningsmängd om/när du erhåller externa forskningsmedel? (antal svar)

Svarsalternativ	Antal svar
Den ökar	5
Den är ungefär oförändrad	22
Den minskar något	40
Den minskar så mycket, att jag inte undervisar alls eller mycket litet	3
Undervisar inte	3
Totalsumma	73

Källa: Enkät Forskare 2020.

En anknytning mellan forskning och den högre utbildningen kan också åstadkommas genom studenters medverkan i forskningsprojekt, där deras forsknings- och analysförmåga kan utvecklas. 20 forskare uppger att studenter på grund- eller avancerad nivå ingår i deras forskningsprojekt, och 31 forskare uppger att studenter på forskarutbildningen ingår i deras projekt.

6.2.4 Framtidsutsikter för forskningsområdet

Den fjärde och sista gruppen av enkätfrågor avsåg forskarnas syn på framtidsutsikterna för forskningsområdet migration och integration. En viktig aspekt av detta är återväxten av yngre forskare. Ungefär hälften av forskarna anger att de upplever ett tillräckligt inflöde av yngre forskare till området för att uppnå en kritisk massa. Andra forskare ansåg dock att denna fråga var svår att svara på då forskningsområdet är brett med många perspektiv.

En annan aspekt av framtiden inom området rör vilka forskningsområden som forskarna anser är viktigast att studera framöver. Figur 10 redovisar vilka områden inom migration och integration de uppgett vara viktigast. Tolkningen av utfallet bör dock göras med försiktighet, eftersom vi inte vet om forskarna svarar enligt ett egenintresse utifrån de områden de själva forskar om, eller om de ser till forskningsområdet som helhet. Det kan till exempel vara lämpligt att påminna om att de allra flesta av respondenterna forskar inom samhällsvetenskapliga ämnen, och endast ett fåtal inom humaniora. Dessutom var antalet valbara alternativ inte fullständigt uttömmande, även om forskarna även kunde fylla i kategorin ”Annat” och där specificera vilket forskningsområde man avsåg. Sammanställningen ger dock en fingervisning om vilka områden som upplevs som viktiga framöver.

Figur 10. Fråga till forskarna – Vilka områden inom migration och integration anser du att det är viktigast att forska om framöver? (antal svar, högst fem svarsalternativ per forskare)

Källa: Enkät till forskare 2020. Förtydligande av kategorier; Transnationalism, t.ex. migranternas kontakter med ursprungslandet; Effekter av spridningen av coronaviruset och covid-19; Rapportering och beskrivning i litteratur och media.

Det område som får flest svar är ”Diskriminering, rasism och extremism”. Detta är ett område som inte har givits en lika framträdande roll i en tidigare undersökningar. När NordForsk under 2017 frågade forskare i Norden om de viktigaste områdena för framtida forskningsbehov, kom diskriminering och rasism först på en femteplats.⁴⁸

De näst viktigaste framtida forskningsområdena är frågor om arbetsmarknad och utbildning. Detta område är enligt förväntan då det placerade sig högt även i NordForsks undersökning, och även är ett ofta förekommande område i den forskning som har finansierats i Sverige (se avsnitt 4.1 som redovisar statistik från SweCRIS).

Intressant att notera är även att ”Migration på grund av miljö- och klimatförändringar” placerar sig högt, samtidigt som ”Migration på grund av krig och kriser” samt ”Migrationsflöden generellt”, placerar sig längre ner på listan.

Av forskningsområden som anges under ”Annat, specificera” anges exempelvis forskning om åldersbestämning, hur olika etniska grupper relaterar till varandra, forskning om hedersvåld, och om integration på landsbygden.

⁴⁸ NordForsk (2017) refererad i Vetenskapsrådet (2018) sid 30.

6.3 Enkätundersökning riktad till praktiker

Under hösten 2020 genomfördes också en enkätundersökning riktad till praktiker inom migration och integration, för att ta del av deras erfarenheter kring och behov av forskning. Enkäten fokuserade på frågor om:

- tillgång till forskningsresultat
- bidrag till forskning
- forskning framöver.

Med ”praktiker” avses en person som arbetar praktiskt (avlönat eller oavlönat) med frågor om migration och integration utanför akademien. Enkäten skickades ut till 68 personer som arbetar på de organisationer som var inbjudna till programmets dialogmöte år 2017, eller som fått möjlighet att lämna synpunkter på den remiss Vetenskapsrådet skickade ut inom ramen för programmet år 2018. Urvalet av personer ska inte ses som representativt för alla praktiker inom migration och integration, även om vi eftersträvat spridning vad gäller typ av verksamheter. Svaren ska endast ses som en fingervisning om vanliga erfarenheter kring och behov av forskning.

Svarsfrekvensen på enkäten var 38 svar. Av dessa svarade fyra att de inte arbetar med frågor inom migration eller integration, vilket ger 34 svar på resterande frågor. 25 stycken av de svarande var kvinnor, medan 9 stycken var män. De flesta (33 personer) hade en högskoleutbildning, varav åtta personer hade en forskarutbildning. De svarande arbetade främst på myndighet eller förvaltning, eller på en civilsamhällesorganisation, se tabell 19.

Tabell 19. Fråga till praktiker – inom vilken typ av verksamhet arbetar du med migration och integration?

Svarsalternativ	Antal svar
Myndighet eller förvaltning	14
Civilsamhällesorganisation	12
Politiken, eller som beslutsfattare inom stat, regioner och kommuner	4
Övrig organisation	2
Om annat, specificera*	2
Privata näringslivet eller företag	0
Totalsumma	34

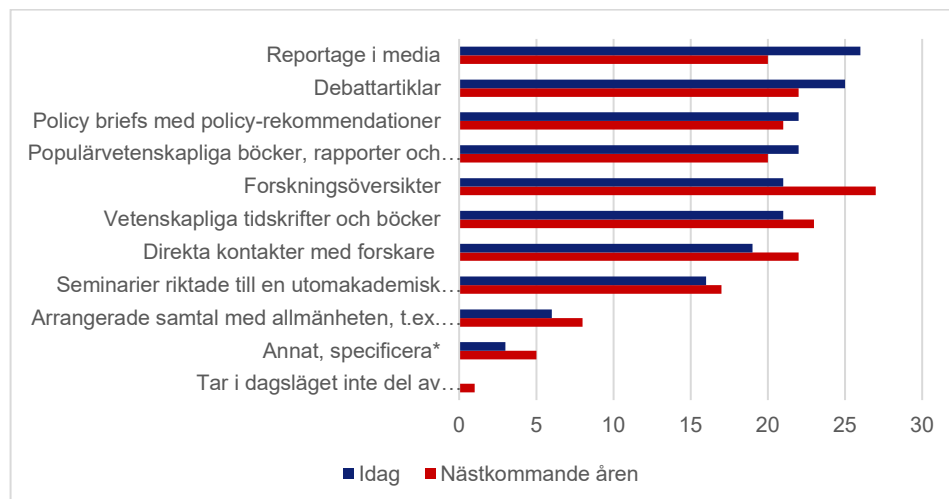
Källa: Enkät Praktiker 2020. Notering: svar ”Om annat, specificera” tillhör kategorin myndighet eller förvaltning.

6.3.1 Tillgång till forskningsresultat

Det första avsnittet i enkäten avsåg praktikers tillgång till forskningsresultat. Den vanligaste källan för information om forskningsresultat är ”Reportage i media” och ”Debattartiklar”, se figur 11. Intressant att notera är att ”Vetenskapliga tidskrifter och böcker” och ”Forskningsöversikter” också får många svar och verkar vara bland de vanligaste kanalerna för forskningsresultat till praktiker.

På frågan om hur praktikerna önskar få information de nästkommande åren anger de främst ”Forskningsöversikter”, ”Vetenskapliga tidskrifter och böcker”, ”Debattartiklar” och genom ”Direkta kontakter med forskare.”

Figur 11. Fråga till praktiker – Från vilka källor får du i dagsläget vanligen (minst en gång per år) information om forskning som rör migration och integration och från vilka källor skulle du vilja få information de nästkommande åren? (flera svarsalternativ möjliga)

Källa: Enkät Praktiker 2020. Förtydligande av kategorier: Populärvetenskapliga böcker, rapporter och artiklar (inkl. webb); Seminarier riktade till en utomakademisk publik; Arrangerade samtal med allmänheten, t.ex. vid science caféer, vetenskapsfestivaler, mässor och museer; Tar i dagsläget inte del av forskning/behöver ej ta del av den framöver.

Praktikers upplevda hinder för att ta del av forskning om migration och integration är främst att det finns ”många andra arbetsuppgifter med högre prioritet” men även att det är ”svårt att identifiera relevant forskning” och ”svårighet att hitta tillfällen där forskning förmedlas” (se Tabell 20). En svarande uppger specifikt att det är svårt att få tillgång till vetenskapliga artiklar hos universitetsbibliotek, när man inte är knuten till ett universitet.

Att praktiker har många andra prioriterade arbetsuppgifter är troligen inte något som kan åtgärdas inom ramen för forskningsprogrammet. Däremot borde kommunikationsinsatser kunna minska svårigheten att hitta tillfällen där forskning förmedlas, och minska svårigheten att identifiera relevant forskning.

Tabell 20. Fråga till praktiker – Upplever du några hinder för att ta del av forskning om migration och integration, och i så fall vilka? (flera svarsalternativ möjliga)

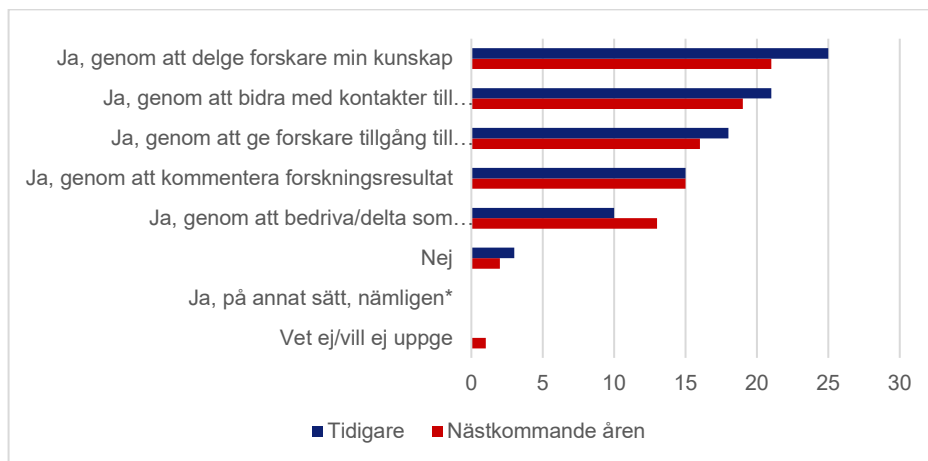
Svarsalternativ	Antal svar
Ja, svårighet att identifiera relevant forskning	13
Ja, svårighet att hitta tillfällen där forskning förmedlas	13
Ja, forskningen är svår att förstå eller att applicera på mina arbetsuppgifter	3
Ja, för många andra arbetsuppgifter med högre prioritet	13
Ja, forskningskunskap är inte prioriterad hos min arbetsgivare	3
Nej, upplever inte att det finns några hinder	10
Jag har ej behov av forskningsresultat	0
Vet ej	2

Källa: Enkät Praktiker 2020.

6.3.2 Bidrag till forskning

Den andra delen av enkäten avsåg praktikers bidrag till forskning. I enkäten angav praktikerna att de bidrar främst genom att ”delge forskare min kunskap”, ”bidra med kontakter” eller att ”ge forskare tillgång till material.” Denna bild av praktikernas bidrag till forskningen stämmer väl överens med den som förmedlades också av forskarna. Det var samtidigt mindre vanligt att praktikerna hade deltagit som medarbetare i ett projekt, medan endast tre personer uppgav att de inte har bidragit till forskning överhuvudtaget (se figur 12).

Figur 12. Fråga till praktiker – Har du någon gång tidigare bidragit till forskning om migration och integration och skulle du vilja bidra de nästkommande åren? (flera svarsalternativ möjliga)?

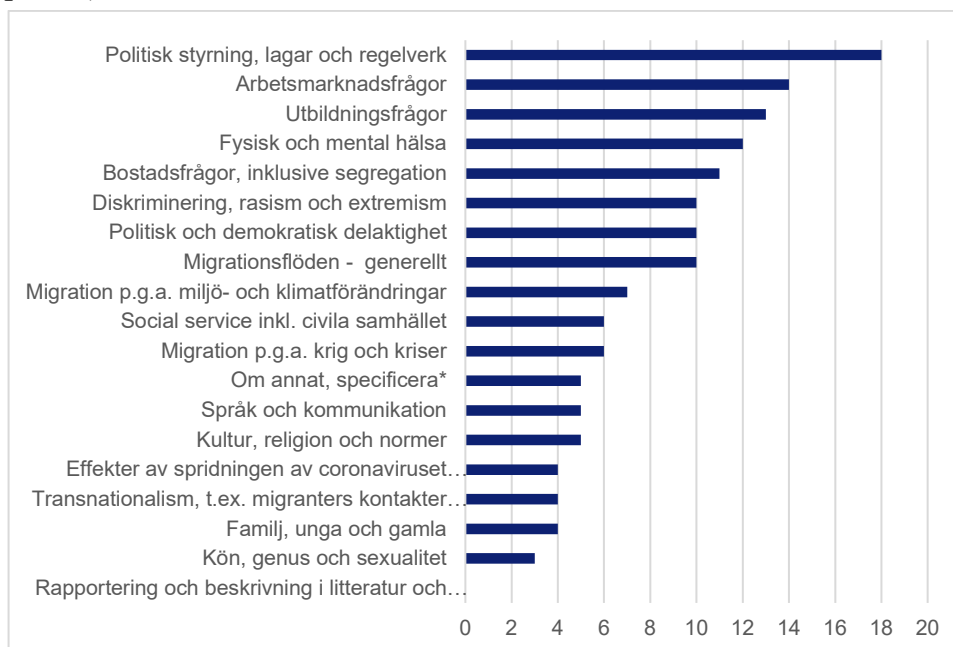
Källa: Enkät Praktiker 2020. Förtydligande av kategorier: Ja, genom att bidra med kontakter till forskare; Ja, genom att ge forskare tillgång till material (t.ex. dokument); Ja, genom att bedriva/delta som medarbetare i forskningsprojekt.

Vidare ombads praktikerna i enkäten också att ge förslag på hur man kan säkerställa att forskningsresultat når dem och att deras kunskap når forskare. Där framkom bland annat önskemål om arenor för dialog mellan forskare och praktiker, till exempel dialog om praktikers kunskapsbehov, eller att anordna seminarier med både forskare och praktiker som talare. Andra önskemål var forskningsöversikter, mer målgruppsanpassade kunskapsunderlag och seminarier, samt möjlighet att prenumerera på digitala nyhetsbrev.

6.3.3 Forskning framöver

Precis som i enkäten som riktade sig till forskare, ställdes i enkäten till praktiker en fråga om vilka forskningsområden som de anser att det är viktigast att beforska framöver. Tolkningen av utfallet ska även i detta fall göras med försiktighet, dels eftersom antalet som svarat är relativt lågt, och dels eftersom de kan förväntas ange områden som de själva arbetar inom snarare än att se till hela migrations- och integrationsområdet.

Figur 13. Fråga till praktiker – Vilka områden inom migration och integration anser du att det är viktigast att forska om framöver? Alternativen är inte uttömmande, utan bygger på våra tidigare kartläggningar, även fritextsvar är möjliga. (Antal svar, högst fem svar per person).

Källa: Enkät Praktiker 2020. Förtydligande av kategorier: Migration p.g.a. miljö- och klimatförändringar; Effekter av spridningen av coronaviruset och covid-19; Transnationalism, t.ex. migranternas kontakter med ursprungslandet; Rapportering och beskrivning i litteratur och media.

Det område som praktikerna anser det viktigast att forska om framöver är ”Politisk styrning, lagar och regelverk.” Detta resultat är inte särskilt förvånande med tanke på att detta område på många sätt skär igenom flera andra områden, samt är något som praktikerna berörs av i sina arbetsuppgifter.

Andra områden som kommer högt upp på praktikernas lista över framtida forskningsområden är ”Arbetsmarknadsfrågor”, ”Utbildningsfrågor” och ”Fysisk och mental hälsa.” Frågor om arbetsmarknad och utbildning är centrala frågor rörande integration och dessa områden placerade sig även högt bland forskarna (se figur 10). Intressant att notera är dock att ”Diskriminering, rasism och extremism” som placerades högst av forskarna, inte fått en lika framträdande roll hos praktikerna.

7. Slutsatser och utformning av forskningsprogrammet

Detta kapitel innehåller sammanfattande slutsatser och en övergripande beskrivning av framtida utformning och inriktning av det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration. Det uppdaterar kapitel 5 i forskningsagendan från 2018.

7.1 Sammanfattande slutsatser

7.1.1 Utmaningar och forskningsbehov

Antalet migranter har fortsatt att öka globalt. Sedan flyktingkrisen 2015 har även den påtvingade migrationen (eng. *forced displacement*) fortsatt att öka. Av antalet påtvingade migranter är det under den senaste tioårsperioden främst antalet internflyktingar som ökat, dvs. personer som är på flykt i sitt eget hemland. Immigrationen till Sverige har sedan 2015/2016 avtagit men ligger på en högre nivå än tidigare år. Nivåerna har på senare tid bland annat påverkats av flera förändringar i internationella och nationella regelverk. Också Coronapandemin har många gånger inneburit hinder och utmaningar för migranter.

Den senaste tidens utveckling speglas även i de utmaningar och möjligheter inom området som uppmärksammas av olika aktörer: I avsnitt 3.1.4 diskuteras utmaningar till följd av Coronapandemin. I avsnitt 3.2 lyfts IOM:s (International Organization for Migration) sju olika områden för den globala migrationen, samt framtida forskningsområden som identifierats av redaktörer för vetenskapliga tidskrifter. I avsnitt 6.1 sammanfattas referensgruppens inställning om att det finns en mängd aktuella frågor att studera inom migration och integration, men att utlysningar ändå bör hållas så fria och forskarinitierade som möjligt, eftersom detta anses resultera i störst bredd av forskningsinriktningar. I avsnitten 6.2.4 och 6.3.3 redovisas vilka områden för forskningen framöver som forskare och praktiker i sina enkätsvar värderat som särskilt angelägna. Den mängd olika forskningsområden som nämns vittnar inte bara om ett fortsatt behov av forskning, utan även om att det kan vara problematiskt att ge alltför stort företräde åt vissa inriktningar framför andra, då bredden av forskningsinriktningar är viktig.

7.1.2 Genomförda och kommande satsningar på forskningsområdet

I kapitel 5 beskrivs vilka insatser som hittills har genomförts inom det nationella forskningsprogrammet och hur insatserna har svarat upp mot de programspecifika målen. Sammanfattningsvis har insatserna i hög grad svarat upp mot de programspecifika målen, vilket tyder på att programmet i stor utsträckning bör fortsätta med de insatser det redan genomför.

Uppföljningen visar dock även att det finns områden med utvecklingspotential. Ett sådant område är att bidra till en stark anknytning mellan forskning och den högre utbildningen. Programmet bör även fortsatt ha tillit till att forskare som deltar

i forskningsprojekt bidrar till den högre utbildningen då de undervisar. Detta har i de flesta fall visat sig stämma, enligt de enkäter som genomförts. Dock skulle programmet även kunna bidra till att synliggöra vikten av forskares medverkan i undervisningen, inte minst genom en diskussion om hur denna medverkan kan utformas.

Det går också att vidare utveckla dialogen mellan forskare, praktiker och beslutsfattare, genom att inte bara stödja spridning av forskningsresultat, utan även ge forskarna mer input från praktiker. Programmet bidrar till detta mål genom att tillsammans med Delmi arrangera seminarier och ge ut policy briefs. Men möjligen skulle programmet kunna göra mer för att stärka dialogelementen.

Ett annat område där programmet kan bli tydligare är hur koordineringen med andra insatser skapar synergier. Genomförda satsningar har koordinerats med andra satsningar, men den typ av synergier detta skapar är ofta svår att kvantifiera. Vilka synergier och mervärden som skapas kan därför behöva undersökas och uppmärksammas mer. Vad gäller andra aktörers kommande satsningar är det i dagsläget ett fåtal som har en inriktning mot migration och integration. Många forskningsprogram och utlysningar är dock under framarbetande, varför det nationella forskningsprogrammet kommer behöva bevaka övriga satsningar även framöver.

Ett tredje område är frågan om i vilken utsträckning programmet har skapat förutsättningar för tvärssektoriell samverkan. Medan förutsättningar för tvärvetenskaplighet skapats, går det möjligen att göra mer för tvärssektorialitet.

De utlysningar som gjorts inom programmet, både i egen regi och i samarbete med NordForsk, har varit öppna att söka för forskare inom samtliga vetenskapliga forskningsämnesområden. Detta breda anslag är värdefullt eftersom migration och integration är ett tvärvetenskapligt forskningsområde och forskning behövs inom och över flera olika delar av fältet. I dagsläget har dock utfallet blivit att främst samhällsvetenskaplig forskning finansierats, och att forskningen till övervägande del har handlat om integration, och mindre om migration. Det kan därför vara önskvärt att i utlysningstexterna framöver vara tydlig med den bredd av perspektiv och discipliner som programmet faktiskt riktar sig till, liksom den bredd av frågor som efterfrågas.

7.2 Forskningsprogrammets kommande utformning och inriktning

Forskningsprogrammet föreslås att framöver ha följande inriktningar:

- Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse (till exempel genom att stödja forskningsprojekt, forskningsmiljöer och forskningsinfrastruktur).
- Att främja nationellt och internationellt samarbete i syfte att stärka forskningsfältet (till exempel genom internationellt utbyte, bidrag till nätverk, seminarier och konferenser, stärka högre utbildning osv).
- Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning (till exempel genom konferens- och seminarieverksamhet som riktar till både forskare och praktiker).

Den första och den tredje punkten är desamma som tidigare, men punkt två har fått en starkare betoning mot nationellt och internationellt samarbete som ett verktyg för att stärka forskningsfältet (tidigare formulering ”Att främja internationell samverkan och att synliggöra svensk forskning”).

7.2.1 Att stärka forskningsfältet i bred bemärkelse

För att stärka forskningsfältet behövs finansiering av ny forskning. En viktig fråga i detta sammanhang är om utlysningar av medel bör ske genom så fria och forskarinitierade utlysningar som möjligt (där forskarna föreslår forskningsinriktning) eller mer riktade utlysningar mot särskilda, prioriterade forskningsinriktningar. Som beskrevs ovan finns det flera intressanta och viktiga områden för forskning framöver, samtidigt som de medel som forskningsprogrammet förfogar över är begränsade. Utifrån detta föreslås det nationella forskningsprogrammet vid utlysningar i egen regi utlysa så fria och forskarinitierade bidrag som möjligt, då det antas bäst kombinera bredd och spets, i relation till befintliga forskningsmedel. Vid utlysningar i samverkan med andra nationella och internationella aktörer kan det däremot vara fördelaktigt med mer snävt riktade utlysningar, eftersom de samlade medlen blir större och därmed ger en bättre utväxling av befintliga forskningsmedel.

Hittills har programmet utlyst projektbidrag och forskningsmiljöbidrag. Det är dock viktigt att även beakta andra typer av bidragsformer för att stärka forskningsfältet.

Programmet har hittills stött fler forskare med högre karriärålder än yngre, inte minst beroende på att bidrag till forskningsmiljöer utlysts ett år. Det bör därför övervägas att framöver ha en utlysning som särskilt riktar sig till forskare i början av sin karriär. I enkäten till forskarna angav ungefär hälften att det finns ett tillräckligt inflöde av yngre forskare till området för att uppnå en kritisk massa, medan andra istället menade att fler yngre forskare behövs. Oavsett vilket, tillkommer yngre forskare inom en mängd olika forskningsämnen, vilket är positivt. Däremot innebär det, som referensgruppen framhöll, att dessa forskare under sin doktorandtid ofta har en större koppling till sitt forskningsämne (såsom sociologi, pedagogik, folkhälsovetenskap etc.) än till andra doktorander som också studerar migration och integration. En möjlighet att knyta samman dessa doktorander är därför att finansiera gemensamma ämnesöverskridande kurser och/eller seminarier inom migration och integration, exempelvis inom ramen för en forskarskola. En forskarskola kan även bidra med att bygga nätverk för framtiden.

Slutsatsen är att programmet med fördel kan tillämpa någon av bidragsformerna internationell postdok, postdok eller forskarskola för att stödja forskare som befinner sig i början av sin karriär.

7.2.2 Att främja nationellt och internationellt samarbete i syfte att stärka forskningsfältet

Nationellt och internationellt samarbete är ett verktyg för att stärka forskningsfältet, och det nationella forskningsprogrammet skulle kunna stödja det genom att skapa goda förutsättningar för sådant samarbete. Då syftet är att stärka forskningsfältet, ryms flera av de potentiella insatserna redan i avsnitt 7.2.1 ovan. De insatser som

utöver dessa kan bli aktuella är internationellt utbyte och bidrag till nätverk, seminarier och konferenser. Andra insatser som bör diskuteras är exempelvis stöd inför ansökan om medel från Horisont Europa.

7.2.3 Att stödja samordning, spridning och tillgängliggörande av forskning

Vetenskaplig publicering är en viktig del av forskarnas meritering och något de ofta prioriterar, och därför inte något som forskningsprogrammet behöver satsa särskilt på. Istället bör resurser läggas på att utveckla forskningskommunikationen för att nå ut till målgrupper utanför forskarvärlden.

De enkäter som genomförts visar att praktikerna, utöver vetenskapliga tidskrifter och böcker, helst vill ta mer del av forskning i form av forskningsöversikter, debattartiklar och direkta kontakter med forskare de kommande åren, medan forskarna helst vill kommunicera mer genom seminarier, populärvetenskapliga publiceringar och intervjuer i media. Forskarna och praktikerna är således inte helt överens om vilka kommunikationsvägar de helst ser, vilket bör tolkas som att programmet bör satsa på flera olika parallella vägar.

Den seminarieserie som programmet anordnar i samarbete med Delmi bör fortlöpa, då intresset varit stort hos flera av de målgrupper som migrations- och integrationsforskare riktar sig till. Det är också ett tillfälle för forskare och praktiker att mötas i dialog och lära av varandra, även om förutsättningar för en djupare dialog skulle kunna utvecklas ytterligare. Även de policy briefs med policyrekommendationer som forskningsprogrammet ger ut i samarbete med Delmi kan fortsätta att ges ut framöver, då de lättöversiktligt förmedlar forskningsresultat.

Programmet bör även satsa på att ge ut forskningsöversikter, vilka ger en oberoende beskrivning eller översikt av forskningsläget i en specifik fråga som är särskilt anpassad efter specifika målgruppers behov och policyprocesser.

Eftersom en stor och viktig del av forskningskommunikationen sker genom olika media bör forskningsprogrammet även fortsättningsvis, i workshops och liknande, lyfta hur migrations- och integrationsforskning kan förmedlas genom media. Sådana workshops kan också fokusera på det faktum att flera forskare upplever en rädsla för hot och trakasserier, och ge forskarna tillfälle att dela erfarenheter och verktyg som minimerar risker. Ett sätt att minska risken att forskare utsätts för hot och trakasserier kan vara att istället för att kommunicera i media, ha mer direktkontakter med avnämare och intressenter. Detta kan programmet underlätta genom workshops, dialogmöten och dylikt.

Det är förmodligen också lämpligt för programmet att framöver ytterligare intensifiera samordningen med nyckelaktörer på området, samt att rikta in arbetet än mer på spridning, tillgängliggörande och tvärsektorielt samarbete. Genom att samla avnämare och intressenter, till exempel myndigheter, civilsamhällesorganisationer, arbetsmarknadens parter och näringslivsrepresentanter, i någon form av kunskapskommitté särskilt inriktad på kommunikation och spridning kan vidare synergier skapas.

Avslutningsvis är det även önskvärt att det i utlysningar inom ramen för forskningsprogrammet framgår en förväntan om att forskaren upprättar en kommunikationsplan eller liknade plan för hur de avser att samarbeta med eventuella avnämare och intressenter. På så vis säkerställs att forskarna redan på

planeringsstadiet skapar vägar för kommunikation och dialog, vilket tillvaratar programmets intention att bidra till att möta samhällsutmaningar och ta vara på möjligheter med migration och integration.

Referenser

Betänkande 2016/17:UbU12. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft.

ESV (2016). Vägledning verksamhetslogik. ESV 2016:31.

EU-kommissionen (2017). Skills for evidence-informed policy making: continuous professional development framework. Joint Research Centre. October 2017

EU-kommissionen (2019). Horizon 2020 – Work Programme 2018-2020. Europe in a changing world – Inclusive, innovative and reflective societies. (European Commission Decision C(2019)7814 of 30 October 2019);

EU-kommissionen (2020a). Informing European Commission policy making with Scientific Evidence – The Group of Chief Scientific Advisors 2015–2019. Research and Innovation. Brussels, February 2020.

EU-kommissionen (2020b). Science Meets Parliaments, Science Meets Regions. Advancing evidence for policy across Europe – Final report. The Joint Research Centre (JRC).

EU-kommissionen (2021). Horizon Europa – Strategic plan 2021-2024. Research and Innovation. Brussels, February 2021.

Europeiska unionens råd (2019). Proposal for a decision of the council on establishing the specific programme implementing Horizon Europe – the Framework Programme for Research and Innovation – Partial General Approach. Interinstitutional File: 2019/00225(COD), Brussels 15 April 2019.

FN (2018) <https://refugeesmigrants.un.org/definitions>, hämtad 2018-05-09.

FN (2019). International Migrant Stock 2019. Department of Economic and Social Affairs. Population Division. (United Nations database, POP/DB/MIG/Stock/Rev.2019).

FN (2020). Policy Brief: COVID-19 and People on the Move. June 2020.

Forte (2020). Integration av nyanlända på arbetsmarknaden. Forskning i korthet #5.

Högskolelag (1992:1434).

IOM (2011). *Glossary on Migration*. 2nd Edition. International Migration Law, No 25.

IOM (2020). World Migration Report 2020. www.iom.int/wmr/

Koser, K. (2007). *International Migration. A very short introduction*. Oxford och New York: Oxford University Press.

Proposition 2016/17:50. Kunskap i samverkan – för samhällets utmaningar och stärkt konkurrenskraft.

Proposition 2020/21:60. Forskning, frihet, framtid – kunskap och innovation för Sverige.

Rskr 2016/17:208. (Riksdagsskrivelse)

Sandahl, R. och Pettersson, G. J. (2016). *Kausalitet i filosofi, politik och utvärdering*. Lund: Studentlitteratur.

Sandberg, B och Faugert, S. (2012). *Perspektiv på utvärdering*. Andra upplagan. Lund: Studentlitteratur.

SCB och UKÄ (2016). Standard för svensk indelning av forskningsämnen 2011. Uppdaterad augusti 2016.

<https://www.scb.se/contentassets/10054f2ef27c437884e8cde0d38b9cc4/standard-for-svensk-indelning--av-forskningsamnen-2011-uppdaterad-aug-2016.pdf>

SCB (2020a). Sveriges framtida befolkning 2020–2070. BE 18 SM 2001.

SCB (2020b). Lämna ingen utanför – Statistisk lägesbild av genomförandet av Agenda 2030 i Sverige, oktober 2020.

UKÄ (2016). *Vägledning för utbildningsutvärdering på grundnivå och avancerad nivå*. (reviderad 2018).

UNHCR (2020). Refugee statistics. <https://www.unhcr.org/refugee-statistics>

UNHCR (2020). Global trends – forced displacement in 2019.

Utbildningsdepartementet (2017a). Uppdrag att inrätta nationella forskningsprogram. Regeringsbeslut U2017/02404/F, 2017-05-18.

Utbildningsdepartementet (2017b). Uppdrag att inrätta nationella forskningsprogram inom antibiotikaresistens samt inom migration och integration. Regeringsbeslut U2017/02405/F, 2017-05-18.

Vetenskapsrådet (2012). Att utvärdera effekter av ett grundforskningsprogram – en pilotstudie. Vetenskapsrådets lilla rapportserie 2012:7.

Vetenskapsrådet (2018). Forskningsagenda för det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration – Att stärka forskningen för att möta samhällsutmaningar. VR1814.

Vetenskapsrådet (2020). Beredningshandbok – Humaniora och samhällsvetenskap 2020.

Bilaga: Förteckning beviljade projekt och miljöer inom det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration

Information om finansierade projekt och miljöer finns på Vetenskapsrådets webbplats: www.vr.se/NFPmigint

Projektbidrag 2017

Avlyft från ordinarie beredning

- Suicidalt beteende och våld
- Familjebildning bland invandrare som anlänt som barn
- Nyanlända elever i gymnasieskolan
- Polariserad demokrati
- Utvärdering av Teaching Recovery Techniques

Bidrag till forskningsmiljö 2018

- Migration och jämlik sexuell och reproduktiv hälsa
- Mining for Meaning
- Åldrande migranter, arbetsmarknaden och välfärdsstaten
- Flyktinginvandring och städer

Projektbidrag i internationellt samarbete, NordForsk 2018

- Life at the Frontier: The Impact of Social Frontiers on the Social Mobility and Integration of Migrants
- Teaching that Matters for Migrant Students: Understanding Levers of Integration in Scotland, Finland and Sweden
- Migrants and solidarities: Negotiating deservingness in welfare micropublics
- Making it Home: An Aesthetic Methodological Contribution to the Study of Migrant Home-Making and Politics of Integration – MaHoMe
- Structural, cultural and social integration among youth: A multidimensional comparative project

Projektbidrag 2019

- Förändrade roller och framväxande nätverk. Kommuner som arbetsgivare, upphandlare och entreprenör i arbetsmarknadsintegration
- Döva nyanländas flerspråkliga situation i Sverige
- Transnationella liv i förtryckets skugga: Unga i diasporan och kampen om demokratin
- Hantering av felbarhet och osäkerhet i migrationskontroll: En studie av biometri och EU:s IT-system i Sverige
- Migrationskontroll på entreprenad: Utlokalisering av EU:s gränser till Afrika
- 'Rethinking Integration': en komparativ studie om det civila samhället i utsatta och mångkulturella områden i Sverige.
- Integration av unga i Sverige i ett flerdimensionellt perspektiv
- Levd religion och social mobilitet bland migranter i Sverige
- Migrationsförberedande utbildning och forandet av cirkulär migration mellan Etiopien och Gulfstaterna
- Att gestalta migration: Retorik, representation och reception i svensk barnteater
- Förintelseöverlevandes rehabilitering och integration i Sverige, 1945–1955

Den här rapporten utgör ett komplement till den strategiska forskningsagenda från 2018 som hör till forskningsprogrammet inom migration och integration, och som löpande uppdateras. Rapporten pekar ut programmets fortsatta inriktning från och med år 2021.

De frågor som berörs är:

- Vilka samhällsutmaningar och kunskapsbehov inom migration och integration finns idag och i framtiden? Har några nya utmaningar tillkommit sedan den första versionen av forskningsagendan publicerades 2018?
- Vilka andra satsningar på området finns?
- Vad har det nationella forskningsprogrammet inom migration och integration genomfört och åstadkommit hittills?
- Hur bör kommande insatser utformas för att bäst uppfylla programmets mål och syfte?

Vetenskapsrådet
Västra Järnvägsgatan 3
Box 1035, 101 38 Stockholm
Tel +46 (0)8-546 44 000
vetenskapsradet@vr.se
vr.se